

ב"ה • ערב שבת קודש פרשת ניצבים • כ"ו אלול ה'תשפ"א

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

התקשרות

א' תיד

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפרשת השבוע • הלכות,
מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים • יומנים ותאריכי
חב"ד • שניים מקרא ואחד תרגום

כל חסיד ומקושר הנה נשמתו היא פרט מנשמת הצדיק, שהיא כלל גדול, ונמשלה לראש ביחס לנשמות הפרטיות שלה, כמבואר בתניא פרק ב. וכמו שכל איבר ואיבר, אף שהוא מקבל חיות מהנשמה, הנה תחילה הנשמה מתלבשת בראש ובמוח, ומהראש והמוח מתחלקת אחר-כך החיות לכל איבר ואיבר לפי עניינו, כך הוא גם-כן בחסיד ורבי, אשר הראש, כיוון שהוא בריא וחזק, יש בו כל החיות השונות של כל איבר ואיבר, וכדי שיהיה גם-כן האיבר בריא, צריך שתהיה ההתקשרות שלו עם הראש שלמה...
וזהו בכללות עניין ההתקשרות של חסיד לרבי, אשר על-ידי זה מקבל החסיד כל המצטרך לו, הן בגשמיות והן ברוחניות.

(אגרות קודש כרך ג, עמ' תנח)

4 < דבר מלכות • 8 < ניצוצי רבי • 12 < עת לדעת •
14 < יומן מבית חיינו • 17 < לוח השבוע • 28 < שניים מקרא ואחד תרגום

זמני השבוע

תאריך	עלות השחר		זמן ציצית ותפילין	זריחת החמה	סוף זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה	צאת הכוכבים
	120 ד'	72 ד' לפני הזריחה							
ו', כ"ו באלול	4.11	5.03	5.25	6.24	9.27	12.40	1.12	7.02.9	7.27
ש"ק, כ"ז באלול	4.12	5.04	5.26	6.25	9.27	12.40	1.11	7.01.6	7.26
א', כ"ח באלול	4.13	5.04	5.27	6.25	9.27	12.39	1.11	7.00.3	7.25
ב', כ"ט באלול	4.14	5.05	5.27	6.26	9.27	12.39	1.11	6.59.0	7.23
ג', א' בתשרי תשפ"ב	4.15	5.06	5.28	6.26	9.27	12.39	1.10	6.57.7	7.22
ד', ב' בתשרי	4.16	5.07	5.29	6.27	9.27	12.38	1.10	6.56.4	7.21
ה', ג' בתשרי	4.17	5.07	5.29	6.28	9.27	12.38	1.09	6.55.1	7.19
ו', ד' בתשרי	4.18	5.08	5.30	6.28	9.28	12.38	1.09	6.53.8	7.18

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת		ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש
18:21	19:38	18:42	19:40	18:32	19:40	18:42	19:40	18:42	19:39
18:17	-	18:39	-	18:28	-	18:38	-	18:38	-
19:34	19:33	19:36	19:35	19:36	19:35	19:35	19:35	19:35	19:34
18:12	19:29	18:33	19:31	18:23	19:30	18:33	19:30	18:33	19:30

צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו • יו"ר: הרב יוסף יצחק הכהן אהרונב

מערכת: לוי יצחק שייקביץ, יוסף יצחק אולידורט,

אליהו קעניג, אברהם מרינובסקי, מנחם מענדל שייקביץ

מו"ל: המרכז לעזרי שליחות, ת"ד 1122 כפר חב"ד 6084000

אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org

ISSN 7474-0793 • ניל"ן 1414

לזכות הר"ח משה מאיר הכהן בן חנה להצלחה רבה ומופלגה בעבודת השליחות מתוך בריאות איתנה והרחבה

נצבים | עבודה לכל השנה

ביחס לעבודה דכל השנה כולה, עד חודש אלול הבא עלינו לטובה, וטעם הדבר - מפני שבשבת מברכים זה נמשך הכוח לעבודת בני ישראל במשך השנה כולה.

(משיחת שבת פרשת נצבים וילך ה'תשמ"ג. תורת-מנחם תשמ"ג ח"ד עמ' 2029)

כאשר מסבירים ליהודי ששבת מברכים החודש השביעי "הקדוש-ברוך-הוא בעצמו מברכו", "ובכח זה ישראל מברכים את החדשים י"א פעמים בשנה" - הרי הוא מבין שעבודת ההכנה בשבת-מברכים זה צריכה להיות לא רק ביחס לחודש השביעי בפני עצמו, כי אם

הכתב והמכתב התרופה לבדידות

לפנינו מענה הרבי ל'אלמנת צה"ל', ששכלה את בעלה באחת ממלחמות ישראל, וכתבה אשר מרגישה בדידות עמוקה לאחר נפילתו:

אחת מתפילותינו - אל תצריכנו לידי מתנת בור"ד [= בשר ודם]. ה' בודאי נתן לה (ולחברותי במצב שלה) הכח והמרץ להתגבר על מצבן, כולל - היציאה מן הבדידות (כבטוי במכתבה), ולא ע"י "מתנת בור"ד" כ"א [= ולא על-ידי "מתנת בשר ודם" כ"א-ם] בכח עצמן.

ואחת הדרכים בזה - על-ידי עידוד ועזר (רוחני, או גשמי) לאלו הזקוקים לזה (אשר רבים הם בכל עיר וחוץ, אף שקצתם מתביישים לדבר אודות זה וכו' - והרי דוקא על אלו הרחמנות גדולה יותר).

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"ו באלול ה'תשפ"א - ד' בתשרי ה'תשפ"ב

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	כ"ו באלול	הלכות גירושין פרק יג. הלכות יבום וחליצה.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	הל' בכורים פרק ו.	מל"ת שנו. מ"ע רטז.
ש"ק	כ"ז באלול	פרק ג-ה.	פרק ז.	מ"ע ריז.
א'	כ"ח באלול	פרק ו-ח.	פרק ח.	מל"ת שנו.
ב'	כ"ט באלול	הלכות נערה בתולה.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ט.	מ"ע רכ. ריח. מל"ת שנו. מ"ע ריט. מל"ת שנט.
ג'	א' בתשרי	הלכות סוטה.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק י.	מ"ע רכג. מל"ת קד.
ד'	ב' בתשרי	פרק ד. פעמי הכן וגו'. ספר קדו' שה' והוא ספר חמישי.. הלכות איסורי ביאה.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק יא.	מל"ת קה. של. שלג. שלב. שלד.
ה'	ג' בתשרי	פרק ג-ה.	פרק יב.	מל"ת שלו. שלה. שלז. שלח. שלט.
ו'	ד' בתשרי	פרק ו-ח.	הל' שמיטה ויובל.. בפרקים אלו. פרק א.	מל"ת שמ. שמא. שמב. שמג. שדמ. שמה.

כל אחד יכול לפעול 'אתערותא דלעילא'

על כך שאין מברכים את חודש תשרי אמר הבעל-שם-טוב: את חודש תשרי מברך הקדוש-ברוך-הוא בעצמו • עניין קביעת ראשי חודשים נמסר לבית-דין של מטה, כיצד ייתכן שישראל אינם שותפים לברכת חודש אלול?! • ההמשכה של ברכת חודש תשרי וראש-השנה, כיוון שאינה לפי ערך עבודת האדם, שייכת לכל אחד ואחד מישראל • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

א

כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר¹ בשם רבינו הזקן:

שאלו אצל הבעל-שם-טוב מהו הטעם שלא מברכים חודש תשרי כמו שמברכים כל חדשי השנה? והשיב הבעל-שם-טוב, ש"החודש השביעי שהוא החודש הראשון לחדשי השנה, הקדוש-ברוך-הוא בעצמו מברכו בשבת מברכים שהוא השבת האחרון של חודש אלול, ובכוח זה ישראל מברכים את החדשים אחד-עשר פעמים בשנה".

ויש לומר שעניין זה (שהקדוש-ברוך-הוא מברך חודש הראשון, ובכוח זה מברכים ישראל שאר החדשים) הוא על דרך מה שכתוב² "מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל", "מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות"³, שעשייתו של הקב"ה היא נתינת הכוח שיוכלו גם ישראל לעשות⁴.

ב

צריך להבין:

ידוע הכלל שתורה "לא בשמים היא"⁵, אלא ניתנה

למטה בארץ דווקא, היינו, שפסק הדין שנקבע בבית-דין של מטה הוא בתקפו גם למעלה, ועד שהקדוש-ברוך-הוא אומר "נצחוני בני נצחוני"⁶.

ומודגש ביותר בקידוש חדשים ועיבור שנים - שנמסר לגמרי לבית-דין של מטה, ועד כדי כך, ש"כשמתכנסין מלאכי השרת לפני הקדוש-ברוך-הוא לומר אימתי ראש-השנה... הקדוש-ברוך-הוא אומר להם: לי מה אתם שואלים? אני ואתם נלך אצל בית-דין של מטה"⁷, ולא עוד אלא שנמסר לבית-דין איזה שיהיה, כדרשת חז"ל⁸ על הפסוק⁹ "מועדי ה' אשר תקראו אותם גו'", "אתם (חסר כתיב) אפילו שוגגין, אפילו מוטעין אפילו אנוסים", ויתירה מזה, כלשון הגמרא¹⁰ "אתם אפילו מזידין", היינו, שקידוש החדשים נקבע גם על-ידי בית-דין מזידין!

וההסברה בזה - שכללות התורה ניתנה למטה דווקא כדי לפעול תיקון העולם, ובפרט עניין עיבור שנים וקידוש חדשים, שלהיותו קשור עם מיעוט הירח [הן עיבור שנים, כדי להשוות את החיסרון של שנת הלבנה לגבי שנת החמה, והן עיבור חדשים, חודש חסר או מלא, משום ש"מים אתה מחשב לחודש ואי אתה מחשב שעות"¹¹, וגם משום ש"פעמים שבא בארוכה

6. בבא-מציעא שם.

7. דברים-רבה פרשה ב, יד. וראה שמות-רבה פרשה טו, ב.

8. תורת כהנים אמור כג, ב. הובא ברמב"ם הלכות קידוש-החודש סוף פרק ב.

9. אמור שם.

10. ראש-השנה כה, א. הובא בשולחן-ערוך אדמו"ר הזקן אורח-חיים סימן

תר סעף ד.

11. רמב"ם שם פרק ח.

1. אגרות-קודש שלו חלק ג סוף עמ' תל ואילך (נעתק בלוח "היום יום" כה אלול). כתר-שם-טוב הוספות סימן לא, ושי"נ.

2. תהלים קמו, יט.

3. שמות-רבה פרשה ל, ט.

4. ראה תורת-מנחם חלק ג עמ' 199. וראה גם ספר-המאמרים מלוקט חלק

ב עמ' ו. ושי"נ.

5. פרשתנו ל, יב. וראה בבא-מציעא נט, ב.

הראשונה היא מדרגא נעלית יותר שלא בערך לגבי אתערותא דלעילא השנייה - כי, אתערותא דלעילא השנייה שבאה על-ידי אתערותא דלתתא, היא לפי-ערך האתערותא דלתתא, שנמשכת מדרגא תחתונה ששם מגעת אתערותא דלתתא, מה שאין כן אתערותא דלעילא הראשונה שנמשכת מעצמה (ללא אתערותא דלתתא) היא מבחינה יותר נעלית שאין אתערותא דלתתא מגעת שם כלל.

T

ויתירה מזה:

"יש עוד בחינה שלישית בעניין אתערותא דלעילא, והוא גם כן האתערותא דלעילא... שאין אתערותא דלתתא מגעת שם כלל... אלא שאף-על-פי-כן אינה שורה ומתגלה אלא כשיש שלימות במעשה התחתונים, שכבר נשפע אליהם אתערותא דלעילא שלפי ערך אתערותא דלתתא, אזי שורה ומתגלה גם כן האתערותא דלעילא שלמעלה מעלה מערך האתערותא דלתתא כלל"¹⁸.

ולכאורה, אתערותא דלעילא זו (השלישית) היא היותר נעלית, שיש בה שתי המעלות (שבאתערותא דלעילא הראשונה ובאתערותא דלעילא השנייה) גם יחד - שיש לה קיום (דלא כאתערותא דלעילא הראשונה שחולפת ועוברת) להיותה לאחר הכנת האדם, והיא מבחינה שאין אתערותא דלתתא מגעת שם (דלא כאתערותא דלעילא השנייה שהיא לפי ערך אתערותא דלתתא) להיותה לאחר שלימות עבודת האדם.

אמנם, עם היות שגם אתערותא דלעילא השלישית היא מבחינה שאין אתערותא דלתתא מגעת שם כלל (כמו אתערותא דלעילא הראשונה), מכל מקום, מזה גופא שאינה שורה ומתגלה אלא לאחר השלימות במעשה התחתונים, מוכח, שיש לעבודת האדם איזה ערך ושייכות לאתערותא דלעילא זו¹⁹.

ולכן, השלימות האמיתית דאתערותא דלעילא שאין אתערותא דלתתא מגעת שם כלל היא אתערותא

ופעמים שבא בקצרה¹²] שבסיבתו נעשה נתינת-מקום לחטא עץ-הדעת¹³, לכן, נמסר לבית-דין של מטה דווקא, כדי שעל ידם יהיה התיקון (למיעוט הירח, ובמילא גם) לחטא עץ-הדעת.

ועל-פי זה צריך להבין הטעם לכך ש"החודש השביעי שהוא החודש הראשון לחדשי השנה הקדוש-ברוך-הוא בעצמו מברכו" - דלכאורה, כיוון שכללות עניין קידוש החודש נמסר לבית-דין של מטה דווקא, מהו הטעם שדווקא החודש הראשון, שבו נעשית ההמשכה הכללית על כל החדשים, מברך הקדוש-ברוך-הוא בעצמו, ולא בני ישראל, שאליהם נמסר כללות עניין קידוש החודש?

A

נקודת הביאור בזה - שבתור נתינת-כוח לכללות עבודת האדם באופן של אתערותא דלתתא, צריכה להיות המשכה מלמעלה באתערותא דלעילא ממקום הכי נעלה.

ובהקדמה:

ידוע¹⁴ שיש שתי בחינות (כלליות) באתערותא דלעילא: א) אתערותא דלעילא שקודמת לאתערותא דלתתא ופועלת אותה, כמו ה"בת קול" שמכרזת על התשובה¹⁵, שזוהי ההתעוררות שבאה מלמעלה כדי לעורר את האדם לתשובה, ב) אתערותא דלעילא שנמשכת על-ידי עבודת האדם באתערותא דלתתא.

והנה, אף שיש מעלה באתערותא דלעילא השנייה (שבאה על-ידי אתערותא דלתתא) לגבי אתערותא דלעילא הראשונה (שקודמת לאתערותא דלתתא), שאתערותא דלעילא הראשונה, להיותה ללא הכנה כלל, יכולה להיות חולפת ועוברת¹⁶, מה שאין כן אתערותא דלעילא השנייה, להיותה לאחר הכנת האדם, יש לה קיום¹⁷, מכל מקום, אתערותא דלעילא

12. ראש-השנה שם. רמב"ם פרק יז הלכה כג.

13. כמבואר בחסידות ששבית הכלים היא השרש למיעוט הירח, ומיעוט הירח הוא השרש לחטא עץ-הדעת - ספר-המאמרים קונטרסים חלק א קצב, א ואילך.

14. ראה ליקוטי-תורה שלח מו, א. שיר-השירים כד, א.

15. ראה חגיגה טו, א. ויקרא-רבה סוף פרק יט. ועוד.

16. נוסף לכך שאינה מתגלה אצל כל ישראל, כמו ה"בת קול", שלא כולם שומעים הכרזות העליונים.

17. ליקוטי-תורה ויקרא ב, ג. שיר-השירים שם.

18. ליקוטי-תורה שיר-השירים שם. סוף ע"א ואילך.

19. ראה גם ספר-המאמרים מלוקט ח"ו עמ' כד.

האתערותא דלעילא שלפי-ערך האתערותא דלתתא, ממקום שאתערותא דלתתא מגעת שם, ולאחרי זה גם האתערותא דלעילא ממקום שאין אתערותא דלתתא מגעת שם אלא שנמשכת לאחרי השלימות במעשה התחתונים.

ומעלה נוספת באתערותא דלעילא הראשונה - שמצד גודל מעלתה בכוחה לפעול שכל אחד ואחד מישראל, באיזה מעמד ומצב שהוא, ללא כל הכנה מצדו, יוכל לבוא לידי התעוררות לעבודת ה', כמו בכרוזים העליונים שעל ידם יכולה להיות התעוררות תשובה אפילו אצל רשעים, כמאמר רז"ל²² "רשעים מלאים חרטות" - שזהו הקצה ההפכי ממש מאתערותא דלעילא השלישית שאינה שורה ומתגלה אלא כשיש שלימות במעשה התחתונים.

ונמצא, שהפעולה דאתערותא דלעילא הראשונה (מצד גודל מעלתה) היא בשתיים: א) שתוכל להיות אתערותא דלתתא, ב) שהאתערותא דלתתא תפעל המשכת אתערותא דלעילא.

1

על-פי זה יש לבאר גם את תוכן ברכתו של הקדוש-ברוך-הוא לחודש תשרי - על דרך אתערותא דלעילא הראשונה שהיא נתינת-הכח לכללות העניין שבאתערותא דלתתא אתערותא דלעילא:

ידוע²³ שבראש-השנה צריכה להיות המשכה חדשה משרש ומקור הראשון, לא רק מבחינת שלאחר הצמצום, אלא לפני הצמצום, ולא רק מבחינת רצון הגלוי, אלא מבחינת רצון המוחלט בעצמותו וכו' - דרגא הכי נעלית, שאין אתערותא דלתתא מגעת שם כלל, והמשכתה אינה אלא באופן של אתערותא דלעילא שנמשכת מעצמה.

וזהו שאומרים בראש-השנה "זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון"²⁴ - שראש-השנה הוא כמו היום ראשון דתחלת מעשיך, שאז הייתה ההמשכה שלא על-ידי עבודת הנבראים באתערותא דלתתא (כמו

דלעילא הראשונה²⁰, שבאה לפני וללא צורך בעבודה והכנה מצד האדם כלל, להיותה מדרגא הכי נעלית שלגביה אין לעבודת האדם שום ערך ושייכות כלל.

ה

על-ידי אתערותא דלעילא הראשונה שהיא מדרגא הכי נעלית - נמשך הכוח לכללות העניין דאתערותא דלתתא שפועלת וממשיכה אתערותא דלעילא:

ידוע²¹ ש"כללות העניין מה שבאתערותא דלתתא אתערותא דלעילא הוא אינו הכרחי כלל מצד עצמם... כמו בטבעי בני-אדם שהאהבה והקירוב מהאחד אל זולתו גורם גם כן האהבה והקירוב מהזולת אליו... כעניין הכרחי הבא מצד הערך והשייכות, אבל הנברא לגבי הבורא הרי אין ערוך כלל",

- לא מבעי בנוגע לאתערותא דלעילא ממקום שאין אתערותא דלתתא מגעת שם, אלא אפילו בנוגע לאתערותא דלעילא שאתערותא דלתתא מגעת שם, הרי זה עניין שבאין ערוך כלל -

"אם כן מה שבאתערותא דלתתא אתערותא דלעילא אינו עניין הכרחי חס-ושלום, אלא הוא רק מפני שכך עלה ברצונו יתברך להיות באתערותא דלתתא אתערותא דלעילא".

ועניין זה - ש"עלה ברצונו יתברך להיות באתערותא דלתתא אתערותא דלעילא" - הוא אתערותא דלעילא הראשונה שנמשכת מדרגא הכי נעלית שאין בה שום הגבלות כלל, [למעלה מאתערותא דלעילא השלישית, שאף שגם היא ממקום שאין אתערותא דלתתא מגעת שם כלל, יש בה ההגבלה שאינה שורה ומתגלה אלא כשיש שלימות במעשה התחתונים], ומצד העדר ההגבלה שבדרגא זו - נעשה כללות העניין שבאתערותא דלתתא אתערותא דלעילא, שיהיה בכח האתערותא דלתתא לעורר ולהמשיך אתערותא דלעילא, תחילה

20. הערת המו"ל: בספר המאמרים שם (הערה 15) שאתערותא דלעילא הא' היא למטה מאתערותא דלעילא הג', להיותה מחיצונית האור, כמבואר בליקוטי-תורה. והמבואר כאן (שאתערותא דלעילא הא' היא למעלה מאתערותא דלעילא הג'), יש לומר שהוא מצד שורשה של אתערותא דלעילא הא', כמבואר בליקוטי-תורה (שם כג, ג) שעם היותה "רק גילוי הארה חיצונית, אף-על-פי-כן, שורש ומקור אתערותא דלעילא זו... הוא ממקום גבוה יותר... בחינת העצמות ממש".

21. ספר המאמרים תש"ג סוף עמ' 16 ואילך. וראה גם ליקוטי-תורה דרושי סוכות פג, ב.

22. הובא בתניא סוף פרק יא. וראה ראשית חכמה שער היראה פרק ג (בשם ספר חסידים). שבת מוסר פרק כה (בשם מאמר רז"ל).

23. ראה סידור (עם דא"ח) שער התקיעות רמז, א ואילך. ובכ"מ.

24. נוסח תפילת מוסף של ראש-השנה (ראש-השנה כז, א).

שעל-ידי עבודתו יעורר אתעירותא דלעילא. והמענה לזה - שישנה אתעירותא דלעילא שנמשכת מדרגא הכי נעלית שאין אתעירותא דלתתא מגעת שם כלל, ולכן בכחה לפעול אשר מבלי הבט על מעמדו ומצבו הקודם יתעורר האדם לעבודת ה', ושעבודתו באתעירותא דלתתא תפעל המשכת אתעירותא דלעילא.

אמנם, כיון שראש-השנה הוא רק "זכרון ליום ראשון", "זכרון" בלבד, ולא "יום ראשון" ממש, להיותו לאחרי שכבר נקבע הסדר שבאתעירותא דלתתא תליא מילתא, לכן, גם בנוגע להמשכת האתעירותא דלעילא שמצד כי חפץ חסד הוא (כב"יום ראשון") צריך להיות איזה עניין של הכנה - שזוהי העבודה של חודש אלול.

(משיחת ש"פ ניצבים, כ"ח אלול, ה'תשי"א. תורת-מנחם ח"ג עמ' 343 ואילך. הנחת השומעים, בלתי מוגה)

עכשיו שבאתעירותא דלתתא תליא מילתא), אלא באופן של אתעירותא דלעילא, מצד "כי חפץ חסד הוא"²⁵, ועל-דרך-זה בכל ראש-השנה, שבו נמשך אתעירותא דלעילא הראשונה מבחינה שאין אתעירותא דלתתא מגעת שם כלל²⁶.

ואתעירותא דלעילא זו היא הנתינת-כח לכללות העבודה דאתעירותא דלתתא בשנה הבאה:

לאחרי החשבון-צדק דחודש אלול על השנה שעברה מכל מחשבותיו דיבוריו ומעשיו שלא כדבעי, יכול לבוא למסקנא שאין בכחו להתעורר לעבודת ה', ועד

25. מיכה ז, יח.

26. ראה ליקוטי-תורה שיר-השירים שם (בנוגע לאתעירותא דלעילא הא): "מאחר שהוא נמשך מעצמו כמו בהתחלת הבריאה שנמשך מבחינת כי חפץ חסד הוא, הרי אם-כן שורשה נמשך מבחינת העצמות ממש אשר אין אתעירותא דלתתא מגעת שם כלל, רק כי חפץ חסד הוא".

סיכום

הכוח והאפשרות להתעורר ב'אתעירותא דלתתא'.

יתירה מזו, סדר זה, ש'אתעירותא דלתתא' ממשיכה ומעוררת 'אתעירותא דלעילא', נמשך כתוצאה מ'אתעירותא דלעילא' – התעוררות מלמעלה שמעשי האדם יתפסו מקום וימשיכו 'אתעירותא דלעילא'.

על-פי זה יש לבאר את דברי הבעל-שם-טוב: ההמשכה בראש-השנה וברכת הקדוש-ברוך-הוא לחודש תשרי הן ה'אתעירותא דלעילא' המאפשרת את עבודת האדם – 'אתעירותא דלתתא' וברכת חודשי השנה במשך השנה הבאה.

כאמור, שהמשכה נעלית זו אינה נמשכת על-ידי עבודת האדם, מובן שהיא שייכת גם לזה שמצב עבודתו הינו ירוד; גם לו ניתן הכוח שעבודתו תביא להמשכה והתעוררות מלמעלה.

הבעל-שם-טוב נשאל: מדוע אין מברכים את חודש תשרי? והשיב: חודש תשרי מתברך על-ידי הקדוש-ברוך-הוא עצמו, ובכוח ברכה זו מברכים ישראל את שאר חודשי השנה.

עניין קידוש החודש וקביעת לוח השנה נמסר לישראל ותלוי בפסיקת בית-דין של מטה. אף-על-פי-כן יש צורך שבתחילת השנה, בחודש תשרי, החודש יבורך מאת הקדוש-ברוך-הוא.

ביאור העניין:

מבואר בחסידות שהסדר הרגיל הוא: אתעירותא דלתתא ואתעירותא דלעילא – תחילה התעוררות ועבודת האדם ועל-ידי זה נמשכת התעוררות והמשכה מלמעלה.

ברם, האמת היא שישנה 'אתעירותא דלעילא' הקודמת להתעוררות ועבודת האדם – ההתעוררות מלמעלה הנותנת לאדם את

ניצוצי רבי

מאת הרב מרדכי מנשה לאופר

'ידא אריכתא' של הרבי בקרית אתא

ההתוועדות הייתה מוצלחת? תלוי את מי שואלים... • כשאין מאנ"ש
ואין התוועדות חסידיות במקום - זו סיבה להישאר בו • עידודים
וברכות מיוחדים • מענה נדיר לבקשה 'חריגה' • רשימה שנייה

רק נתינת יד להשתדלות ומן השמים יסייעוהו

בהמשך כותב הרבי:

בטחוני חזק שגם להתוועדות די"ט כסלו עשה כל
התלוי בו לסידורה כראוי, ומה שכתב שאינו מרגיש
בעצמו די כחות וכו', הרי כבר הורונו רבותינו זכרונם
לברכה בתורתנו הקדושה תורת חיים שנצחית היא,
על-ידי סיפורים בעניינו של רבי חנינא בן דוסא,
שתבעו ממנו רק לתת ידו, ואז מן השמים סייעוהו
לעלות אבן לירושלים (שה"ש רבה בתחילתו וקהלת
רבה בתחלתו, יעו"ש). ורמז נפלא בהאמור על-פי
המבואר בענין דלב האבן וירושלים יראה שלם. וגדול
זכות התעסקותו בהנ"ל וכיוצא-בזה - שהוא וכל בני-
ביתו שי' יצליחו בכל עניניהם.

בו' טבת תשכ"א מקבל הרב שלמה מכתב ארוך
ומפורט ובו שלל הדרכות ועצות בענייני השליחות וכן
בנושאי חסידות שנשאלו במסגרת השיעורים שמסר.
תחילה כותב הרבי בקשר להתוועדות י"ט כסלו:

אף שכמובן מצער העדר המדה שלימה של
ההתוועדות ביום הבהיר יום סגולה יט' כסלו, ראש
השנה ללימוד החסידות ודרכי החסידות. בכל זה
ידוע ומתאים לזה להידוע, שאין לך דבר בעולם
שאין מעורב בו טוב ורע, הנה מעז יצא מתוך, שסוף-
סוף הכיר איך שדרושה השתתפותו בכהנ"ל, ועל-
ידי-זה יתוסף בבטחון בעצמו, זאת אומרת בבטחון
ששליחות רבותינו נשיאנו מצליחה, באם רק רוצים
לעשות בזה. וכידוע הפסק בית-דין של מעלה, אשר
בגלל המסירת נפש הלזו (של רבינו הזקן) על תורת
החסידות, פסקו בבית-דין של מעלה, אשר בכל

מסירת פרישת שלום להגה"צ ממקובא

בח"י אלול תשי"ז התקיימה התוועדות ח"י אלול
(צויינה ב'בטאון חב"ד' גליון טז (י"ד שבט תשי"ח)).
בין המשתתפים היה גאב"ד מאקאווא רבי משה נתן
נטע לעמבערגער בעל 'עטרת משה' (תרס"ט - כ'
מרחשון תשמ"ג) והרבי ביקש מר' שלמה קופצ'יק
ש"מסור לו פרישת שלום".

הנה האיגרת מח"י כסלו תשי"ח:

לאחרי הפסק ארוך נתקבל מכתבו שהתחיל לכותבו
בו' מר-חשון, ואשרי חלקו שמארגן התוועדות. ומה
שכותב שלא תמיד רואה התוצאות בזה והפירות
וכו', - הרי בזמן ההתוועדות עצמה בודאי שמדברים
דברי תורה והתעוררות, והרי אי אפשר לדא"ה שלא
יפעלו פעולתם, ומפורסמת הודעת רבותינו נשיאנו
הק' שהנשמה שומעת, ואפילו בהנוגע לאיש פשוט
בתכלית. וכמובן גם מהשיחה ביט"כ צ"ג עיין לקו"ד
ב' אות יז, ובפרט בנדון דידן שהמדובר בבעלי תורה
וכו'.

במה שכתב אודות הרב שי' ממקובא ושהוא תלמידו
של הר"ש גרינפעלד בע"מ, שו"ת מהריש"ג. ובודאי
בהודמנות הראויה ימסור לו פרישת שלום ממני, אף
כי בלתי מכיר, ושתקותי חזקה אשר בודאי יעשה
הנ"ל כל התלוי בו להפצת תורת הבעש"ט בכלל וכפי
שנתגלתה בתורת חב"ד על-ידי רבנו הזקן, ומתחזקת
תקותי זו ע"י היחס לרבנו הזקן, מרבו של הנ"ל כמובן
ממה שטורח ליישב דברי רבנו הזקן, יעויין בשו"ת
מהרש"ג חלק שני סי' לד' וסי' עה' [חלק א' משו"ת
הנ"ל אין בידי, ואפשר גם שם יש כענינים הנ"ל]...

התעוררות ורוממות הרוח.

ומה שכתב שלא נתוספו על-ידי ההתועדות מקומות לימוד דא"ח ברבים - הרי אפשר להתועדות שתפעול פעולתה באופנים אחרים, ועוד זאת אפילו כשההתועדות מוצלחה בתכלית, גם אז נחוצה עבודה בשביל להביא ההחלטות בחיי היום יומים, ואם חסר בעבודה זו חסר גם-כן בהגשמת ההחלטות, ויש מקום לומר שבוזה היא המגרעת, ולא בההתועדות.

מובן ופשוט שלאחרי כל הנ"ל, איני רוצה לומר שלא היתה אפשרות שתהיה ההתועדות משוכללת יותר, ורצוני רק להדגיש, שלא רק אין בזה ענין שיגרום לנפילת רוח ורגש כמו שכותב במכתבו "לנוס מענינים אלו", ולחיות רק שומע ומקבל, כי נוסף על הענין העיקרי שזהו היפך תורתנו הקדושה אשר כלל גדול בה ואהבת לרעה כמוך, הרי-זה היפך הצו המיוחד של תקופתנו זו בכלל ובאה"ק ת"ו ביחוד בהפצת המעיינות חוצה - אשר כל-אחד ואחד שזכה לשעום ממעיינות החסידות מחויב בזה, ובכל הזדמנות שישנה, ולא עוד אלא שצריך גם-כן ליצור הזדמנויות, אם נדמה לו שאינה מן המוכן, וק"ל.

"השמועות שהגיעוני על דבר זה"

הנה הסיפור המסתתר אחרי אגרת זו:

היה זה לאחר י"ט כסלו תשי"ז, וגם באותו שנה ארגן ר' שלמה קופצ'יק התוועדות חסידית לכבוד יום הגאולה. בין המשתתפים בהתוועדות היו האדמו"ר מקרעטשינף קרית אתא זצוק"ל ועוד רבנים ואישים מכובדים מתושבי המקום. ראש המדברים בהתוועדות היה הרה"ג הרה"ח ר' דוד חנזין אשר עורר את המשתתפים ללימוד חסידות. ר' שלמה הרגיש כי מההתוועדות למרות שלכאורה הייתה מוצלחת, לא יצאה תועלת ממשית, שכן לא נוספו שיעורים בחסידות ולא נוספו תלמידים לשיעורים הקיימים מכבר. את כאבו זה תינה במכתב ששלח לרבי.

לא ארכו הימים והוא קיבל את האגרת שצוטטה לעיל. ר' שלמה לא הבין למה מכוונים דברי הרבי "הן השמועות שהגיעוני על דבר זה, כי אם אדרבה הצלחה, התעוררות והתרוממות הרוח".

לא חלפו ימים רבים, והאדמו"ר מקרעטשינף חזר מניו-יורק, וכשפגש בר' שלמה סיפר לו על היחידות לה זכה אצל הרבי. בתחילת היחידות שאל את הרבי שיש לו עניינים כלליים ועניינים פרטיים ואינו יודע כמה לפתוח.

הרבי הזכיר את דברי הגמרא (ר"ה, ב) "מלך וציבור, מלך כנס לדין תחילה - שנאמר 'משפט עבדו ומשפט

העדר הצלחה - הוספה בביטחון העצמי

ענין של תורה יראת שמים ומדות טובות, תהיה יד מקושריו והולכי בעקבותיו על העליונה. (נדרס בספר קיצורים והערות לתנאי, סוף עמוד קכ"ב). וגם בזה אין הכוונה לצעקה על העבר, כי אם בהנוגע לעתיד.

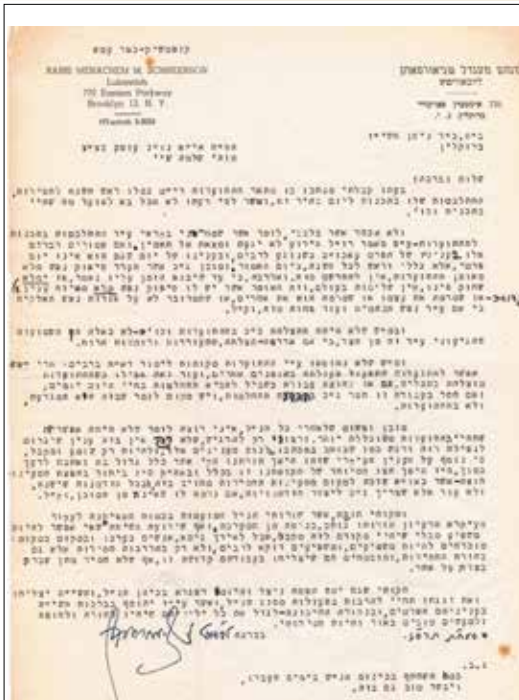
איגרת מופלאה והסיפור שמאחוריה

כמה שנים קודם לכן בשנת תשי"ז כתב לו הרבי בנושא:

בעתו קבלתי מכתבו בו מתאר ההתועדות דיי"ט כסלו ראש השנה לחסידות, ההתלבטות שלו בהכנות ליום בהיר זה, ואשר לפי דעתו לא הכל בא לפועל מה שהיה בתכנית וכו'.

ולא אחד אשר בלבבי, לומר אשר שמחתי בקראי על דבר ההתלבטות בהכנות להתועדות - על-פי מאמר רז"ל הידוע לא יגעת ומצאת אל תאמין. ואם אמורים דברים אלו בעניניו של הפרט על-אחת-כמה-וכמה כשנוגע לרבים, ובענינו של יום שגם הוא אינו יום פרטי, אלא כללי וראש לכל השנה, כיום האמור. ומובן גם-כן אשר העדר סיפוק נפש מלא מאופן ההתועדות, אין להתרשם מזה. ואדרבה, כי עד שיבוא הזמן עליו נאמר, אז ימלא שחוק פינו, אין שלימות בעולם, וזה האומר אשר יש לו סיפוק נפש מלא מאיזה ענין של קדושה - או שמרמה הוא את האחרים, או שהמדובר לא על אודות נפש האלקית כי אם על"ד נפש הבהמית ועוד פחות מזה, וק"ל.

ובמה שכתב שלא היתה ההצלחה כל-כך בההתועדות וכו' - לא כאלה הן השמועות שהגיעוני על-דבר זה מן הצד, כי אם אדרבה - הצלחה,

כיצד לבחון את הצלחת ההתועדות

ואם ישתדל להתבונן במסקנא זו, תיכף יראה שאינו בודד, ואדרבה, ואף שלכאורה כל הענינים שכותב מתאימים הם להמציאות בכללותה, הרי נאמר נתתי לפניך החיים והטוב וגו' זאת אומרת שבכל עניני קליפת נוגה, שהיא כללות החיות של עולם הזה הגשמי והחומרי (תניא פרק ל"ז, עיי"ש בארוכה), ממוצע זה בין הקדושה וכו', ויש לנצלה באופן להרבות את הקדושה את כו'.

וגם בהתבוננות בתנאי המקום אודותם כותב, יכולה להיות בשני האופנים, ובוה הוא גם-כן ההוכחה והאבן בוחן, מי הוא המעורר להתבוננות זו כמבואר בהיום יום כ"ד סיון.

ויהי רצון שמתאים לסיום מכתבו, על דבר שמתכוון ליום הגדול ה"י אלול המתקרב ובה לברכה, שיצליח בזה המקום בפועל, ויצליח ויפעול גם בו מתאים להוראת שני המאורות הגדולים שנתגלו ביום בהיר זה, ששניהם הדגישו הענין דעבודת ה' בשמחה ובטוב לבב דוקא, עבודת ה' באופן שעזב תעזוב עמו דוקא (כמועתק בהיום יום כ"ח שבט, עיי"ש) ועל-ידי הקו דואהבת לרעך כמוך אשר חד הוא עם ואהבת את ה' אלקיך, ואצפה לבשורות טובות בכל האמור...

עצות והדרכות על כל צד ושעל

בו' טבת תשכ"א שיגר לו הרבי מכתב נרחב בין השאר - כולל המכתב ובו הוראות מפורטות בנוגע

עמו", ולכן שיפתח קודם בענייניו הפרטיים. הוא סיפר לרבי על התועדות י"ט כסלו בכפר אתא, ועל הרושם החזק שהותירו עליו הדברים שדיברו שם אודות מעלת לימוד החסידות ובפרט ספר התניא. או אז הבין ר' שלמה את דברי הרבי על השמועות מן הצד שהתועדות פעלה "הצלחה התעוררות ורוממות הרוח".

לא לעזוב

קשיים ואכזבות, ובעיקר בדידות, היו מנת חלקו של ר' שלמה. בכ"ט סיון תשט"ז כתב הרבי לר' שלמה ורעייתו:

מהנ"ל מובנת גם-כן השקפתי בנוגע להעתקת מקום דירתם ממקומם עתה - שאין כדאי הדבר מכמה טעמים. והענינים שכותב שלדעתו שוללים הדירה עתה, שאין אנ"ש ואין התועדות חסידותית, - לדעתי הם טעמים לחיוב... וכיון שמדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה אלא שכמה פעמים ככה, ודאי שעל-ידי פעולותיו במקומו עתה, לא לבד שלא יתמעט בעניניהם הרוחניים אלא אדרבה, וק"ל.

ושוב בנושא זה בכ"ד ניסן תשי"ז:

ותקותי חזקה, אשר שורתי הנ"ל המועטות בכמות תספקנה לעקור מעיקרא הרעיון אודותו כותב, בניסה מן המערכה. ואף שידועה השיחה שאי אפשר להיות משפיע מבלי שיהי' מקודם לזה מקבל, אבל לאידך גיסא, אנשים כערכו ובמקום כמקומו מוכרחים להיות משפיעים, ומשפיעים דוקא לרבים, ולא רק בהדרכות חסידות אלא גם בתורת החסידות, ומובטחים הם שיצליחו בעבודתם קדושה זו, אף שלא תמיד מתן שכרה בצדה על אתר.

דברים נוקבים עוד יותר, ובהרחבה, כתב הרבי בט"ו אלול תשי"ז:

במענה על מכתבו מערב ראש-חודש אלול חדש הרהמים, בו כותב על-דבר הבדידות שלו וכו' וכו', ואיך שרוצה להיות דוקא במקום אחר, אף שיועד שהמקום בו נמצא מסוגל להשפיע חסידות וכו'.

ומובנת הסתירה מרישא לסיפא, כי אם המקום מסוגל להשפיע חסידות, מובן שאינו בודד שם, כי הרי כלי לקבלה לחסידות מציאות חסידותית היא, אם בגלוי לכל או בגלוי לעיני המתבוננים בהם. ועוד יותר - מהו בכלל ענין הבדידות, בה בשעה שהנה ה' נצב עליו במקום זה ומביט עליו ובוהן כליות ולב אם עובדו כראוי (הודעת רבנו הזקן בתניא ריש פרק מא'), ותיכף מודיע רבנו הזקן גם המסקנא מזה, וזה לשונו, ועל-כן צריך לעבוד לפניו וכו' ויעמיק במחשבה זו ויאריך בה וכו'.

כבוד המשתתפים בשיעורי לימוד החסידות, תורת דא"ח, ברבים, בק"ק כפר אתא,

ה' עליהם יחיו

מאשר הנני קבלת הפ"נ.. הנה כן יהי' בכל עניניהם ובוזה גם כן להגדיל תורה ולהאדירה בלימוד האמור, בתוככי שאר שיעורי לימוד תורה ברבים.

ובשנת תשל"ט:

אל המשתתפים בשיעור לימוד דא"ח בקרית אתא אשר באה"ק תובב"א

ה' עליהם יחיו

המכ' נתקבל.

בכבוד ובברכת החג...

המדובר הוא אודות שיעור חסידות אותו היה מוסר ר"ש קופצ"ק.

המכתב דלהלן, משנת תשמ"ג, הופנה אל המשתתפות בשיעורו הקבוע בקרית אתא של הר' ראובן שי' דונין:

ה' עליהן תחיינה

ברכה ושלוש!

מאשר הנני קבלת הידיעות על השיעורים, ות"ח. בברכה להצלחה בהשיעורים ובכל עניניהם...

המכתב הבא, משנת תשמ"ו, זה הופנה אל משתתפי שיעור בגמרא אותו ה' מוסר הרב חיים שלמה דיסקין שליט"א, בבית ר' אליהו אזולאי, ונפתח:

המשתתפים בשיעורי תורה בבית הרב אזולאי שי' ה' עליהם יחיו.

אקח גם אני משלך

הרה"ח ר' הלל הופמן ע"ה מקרית אתא היה מהפעילים ביותר באה"ק ברישום יהודים לספרי התורה הכלליים. מדי יום היה עובר ר' הלל מדלת לדלת ברחבי העיר והיה רושם ילדים ומבוגרים לאותיות בס"ת.

במכתב זה ששלח הרב הופמן לרבי עם הרה"ח ר' ראובן דונין ע"ה, בחודש ניסן תשמ"ה, מבקש הוא מהרבי שחצי מהזכויות בפעילות זו יעברו לר' ראובן, כיון שהוא זה שעודד אותו לפעול ברישום לאותיות בס"ת.

מענה הרבי הנדיר מסוגו היה "אי"ה אקח גם אני משלך".

ניתן לפרש בדרך אפשר, שכשם שר' הלל מסר לר' ראובן חצי מהזכויות בגלל שהוא עודד אותו על כך, הרי כיון שהרבי הוא יוזם ומחולל התקנה הרי גם הוא יקח' חלק מהזכויות.

החומר מתוך הספר '1979' דאורייתא' קרית אתא תשפ"א.

"אם המקום מסוגל להשפיע חסידות, מובן שאינו בודד שם"

לעבודת ההפצה:

לכתבו אודות יסוד מוסד חב"די במקומו עתה, - כנראה אין המקום מוכשר עדיין לזה וגם בכותבו תאור המקום, האישים, ניכר הנ"ל, ואם כן - יש מקום לומר, שיהי' ליסוד האמור קודם הזמן, השפעה בלתי רצוי' על עניני חב"ד שמכבר זמנם במקומו, ובהם - הפצת המעינות.

אודות בית-הכנסת חב"ד, - צריך לברר באם אינו קשור במחלוקת וכיוצא-בזה, ובמקום ספק, הרי הכלל הוא, שב ואל תעשה עדיף, ובפרט שיש מקום בשכל לומר, שכשאין בית-הכנסת חב"די מיוחד, יש לדרוש בכל בית-כנסת ענין חב"די, מה-שאין-כן כשיוכלו לומר שלענינים אלו הוקצב בנין פלוני וכו', ובפרט שצריך עיון אם יש כדי לחלק לאיזהו מקומו.

על-פי הנ"ל מובנת גם-כן השקפתי בשאלתו, באם ימשיך ללמוד תניא מאמרים וכו' אף שלפעמים השומעים שואלים שלא כדבעי, דפשוט לדעתי - שעליו להמשיך ועוד להוסיף, ובפרט שסוף-סוף גם המקשה, הרי זה מתוך זהירות יתירה וכבוד, ואת"ל הרי איפכא מסתברא, וכמאמר חז"ל במקום שאין אנשים דוקא השתדל להיות איש, ואם היו כולם חכמים כולם נבונים וכולם זקנים, לא הי' הכרח כל-כך שילמוד לפניהם.

סעיף יא - הוא מענה לשאלת אחד ממשתתפי השיעור ובו הסבר כיצד יכול להיות 'כח הפועל בנפעל' באופן תמידי. בסיומו קובע הרבי - בתגובה להתמרמרותו על שאלות משתתפי השיעור:

הרבה יותר גרוע כשאין השומעים מגיבים כלל על הנלמד ומדובר, ויוצאים ידי חובתם בשמיעה בעלמא...

הרבי ממשיך לעקוב ולעודד ולשגר מכתבים. בכ"ח תשרי תשכ"א כותב הרבי:

עת לדעת

מתוך הספר בעריכת הרב אברהם שמואל בוקיעט ע"ה

יום הולדת כ"ק אדמו"ר הצמח צדק

יום הולדת כ"ק אדמו"ר הצמח צדק רבי מנחם מענדל, לרבי שלום שכנא אלטשולר והרבנית דבורה לאה בתו השניה של כ"ק אדמו"ר הזקן, בעיר ליאזני, בשעה שש בבוקר. נקרא מנחם מענדל על שמו של הרה"ק רבי מנחם מענדל מהורודוק, מורו וחברו של רבנו הזקן, שהסתלק בא' באייר שנת תקמ"ח (והוא הראשון בבית רבי שנקרא על שמו).

(ספר התולדות צמח צדק ע' 17)

הרבי מכריז על מבצע כתיבת ספרי תורה הכלליים

כ"ק אדמו"ר הכריז על כתיבת ספר תורה הכלליים לאחדות ישראל (למבוגרים - לאחר בר ובת מצווה).

(שיחות קודש תשמ"א ח"ד ע' 765)

אימתי קאתי מר

רבנו ישראל הבעל שם טוב בעת דביקותו בתפלת ראש השנה, עשה 'עליית הנשמה' להיכלו של מלך המשיח בעולם העליון, ושאלו: "אימתי קאתי מר"? [=מתי אדוני יבוא?], והשיב לו מלך המשיח: "לכשיפוצו מעיינותיך חוצה!"

(ממכתב הבעש"ט שנדפס ב'כתר שם טוב' בתחלתו)

תק"ז

תשמ"א

תקמ"ט

א' תשרי

כ"ט אלול

תש"א

תשמ"ט

תקנ"ב

תפילתו של כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ

בתפילת ליל ראש השנה כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ התפלל בקומה התחתונה של בנין 770 ("הזאל הקטן") והאריך בתפילת ערבית במשך ארבע שעות. בכל משך התפילה בכה הרבי, ורבים מאלה שנכחו במקום בכו אף הם. הציבור אמר כל העת פרקי תהילים. לאחר התפילה היתה המפה של "סטענדער" התפלה ספוגה בדמעות!

היתה זו תפילת ראש השנה הראשון של הרבי בארצות הברית.

"מזכרת נצח"

לקראת כ"ט אלול, ערב ר"ה תש"נ, יום הולדת המאתיים של כ"ק אדמו"ר הצמח צדק, הורה הרבי על הדפסת הוצאה חדשה של קובץ "קיצורים והערות לספר לקוטי אמרים" לכ"ק אדמו"ר הצמח צדק, שבעריכת הרבי.

באור לערב ראש השנה חילק כ"ק אדמו"ר לכאו"א את הקובץ. לפני החלוקה אמר: שהקובץ יהי "למזכרת נצח" לעורר על לימוד פנימיות התורה, בצירוף שטר של דולר לצדקה.

(תורת מנחם - התועדויות תשמ"ט ח"ד ע' 384)

הרבנית דבורה לאה מעניקה את חייה לאדמו"ר הזקן

הרבנית דבורה לאה לאחר תפילת מנחה נכנסה לאולם המנין בו נכחו בית רבי ויחידי סגולה מבין התלמידים הקשישים שהיו שקועים אותה שעה באמירת תהלים, ניגשה אל ארון הקודש, פתחו את דלתותיו והכריזה:

כל הקהל! הנכם עדים שבפני ספרי התורה הקדושים אני מקבלת על עצמי בדעה צלולה ובאלה ובשבועה, שאני דבורה לאה בת שטערנא מחליפה את אבי רבי שניאור זלמן בן רבקה, שהוא ישאר בחיים.

(סה"ש קיץ ת"ש ע' 40)

תשליך בגן הסגור

בראש השנה ירד גשם חזק מאוד בניו יורק. כשהלכו לתשליך לגן "פרוספקט פארק", הרבי הלך בראש התהלוכה ואחריו מאות חסידים, בשורה ובסדר מופתי.

הגשם התחזק מאוד אחרי שיצאו מ-770, אך אף אחד לא עזב; להפך - כולם שרו ביתר שמחה ועוז, והנה כאשר הגיעו לשער הגן, מצאו אותו נעול!

הרבי נתן את הסיודור לידי הרב זלמן דוכמן וטיפס על השער, ירד מהצד השני והלך לאגם ל"תשליך". כמוכן שבעקות הרבי לא נותר איש מאחור: כל הקהל הגדול, זקנים ונערים עלו מעל השער, וכן בסיום התשליך כשיצאו מהפארק.

חלק מהקהל היה בבגדים קרועים וכולם היו רטובים - אך משהגיעו ל-770 השמחה והריקודים הרקיעו שחקים. הרבי נכנס לחדרו, הוציא בקבוק יין ואמר: כל אלו שישתו ויאמרו "לחיים" יכולים להיות בטוחים ששום דבר לא יארע להם, ואכן איש לא נחלה מההליכה בגשם.

תשי"ז

תשרי ב'

תשרי ג'

תקנ"ג

תשל"ח

תש"ג

הסתלקותה של הרבנית דבורה לאה

כשהתעורר קטרוג על אדמו"ר הזקן שבעקבותיו נגזר שיסתלק מן העולם, קיבלה על עצמה בתו הרבנית דבורה לאה "להחליף" אותו. ביום השני של ראש השנה חלתה ובג' תשרי נסתלקה מן העולם בהיותה בת עשרים ושש, כשהיא בדעה צלולה עד הרגע האחרון. בנה כ"ק אדמו"ר הצמח צדק היה אז ילד בן שלוש שנים (ושלושה ימים).

בקשתה היחידה מאביה כ"ק אדמו"ר הזקן הייתה, שיחנך וידריך את בנה יחידה. כ"ק אדמו"ר הזקן הבטיח לה שימלא את בקשתה, ואמר לה: בנך מנחם - נוחם הוא לי, נוחם יהיה לך, ונוחם יהיה לישראל.

(סה"ש תרפ"פ-תרפ"ז ע' 234. שם קיץ ת"ש ע' 40. שם תש"א ע' 146)

חידוש מנהג תרומת 'מעות חיטים'

כ"ק אדמו"ר מחדש את המנהג לתרום "מעות חיטים" ולחלקם לנזקקים לצורך ראש השנה, ערב ומוצאי יום הכיפורים, חג הסוכות, שמיני עצרת ושמחת תורה, על פי הנאמר (נחמיה ח, י): "אכלו משמנים ושתו מממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו".

(הקדמת היום יום בשלשלת היחס. שיחות קודש תשל"ח ח"א ע' 2 ואילך)

יום הירצחה של הרבנית שיינא הי"ד

הרבנית שיינא הי"ד, בתו הצעירה של כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ, נרצחה בידי הנאצים ימ"ש במחנה ההשמדה בטרבלינקה. בת שלושים ושמונה שנים היתה.

(סה"מ תשי"א ע' 106).

הרבי היה אומר קדיש ביום זה.

"היה לנו את הרבי הגדול... ויש לנו את הרבי הגדול ובשליחותו אנו הולכים!"

- הוראות מפורטות לקראת כתיבת ומסירת הפ"נ בערב ראש-השנה.
- "הכול ישנו כאן שופר וכו', חסר רק מניין..." • תפילת מנחה בבכיות נוראיות.
- פשר החבילה הסגורה אותה אחז הרבי במשך כל תפילות החג.
- יומן מיוחד משנת תש"י - תשי"א, מתוך הספר: 'ימי בראשית'

במהלך ההתוועדות דיבר אודות המבואר בליקוטי-תורה שהקריאה ד"אתם נצבים" היא נתינת כח לכך שיהיה "כולכם כאחד" ושזוהי ההכנה לעבודת ראש-השנה, שאז יש כריתת ברית בין הקדוש-ברוך-הוא ובני ישראל.

אחר-כך דיבר אודות ראשי-התיבות דאלול "איש לרעהו ומתנות לאביונים", הקו דגמ"ח, ודיבר במעלת עניין הצדקה ברוחניות. דיבר ביחוד לתלמידים והאברכים שיבקרו בראש-השנה בבתי-הכנסת וידברו ויעוררו אודות עניני כ"ק אדמו"ר הכ"מ, חינוך הכשר וכו'.

הרבי אמר שכאשר הולכים לבתי-הכנסת אין להתפעל: "צריכים לומר גלויות! היה לנו את הרבי הגדול את כ"ק מו"ח אדמו"ר, ויש לנו את הרבי הגדול כ"ק מו"ח אדמו"ר, ובשליחותו אנו באים".

בקשר לכך סיפר את הסיפור שאדמו"ר הצמח-צדק זכה לראות את זקינו, רבינו הזקן, בזכות נתינת גמ"ח. הרבי סיים את השיחה באמרו: "כולנו רוצים להתראות עם הרבי, ועל-ידי קיום השליחות הנ"ל, נראה אותו כפי שהוא בגוף, והרבי שליט"א יברכנו בשנה טובה ומתוקה". בעת שאמר דברים אלו בכה מאד.

אחר-כך דיבר אודות השינויים במשל ד"מלך בשדה" כפי שהוא במאמר ד"ה "לך אמר ליבי" דכ"ק אדמו"ר הכ"מ, לעומת המשל המופיע בליקוטי-תורה.

ההתוועדות הסתיימה בשעה 14:00

אחרי ההתוועדות נערכה "חזרה", החוזרים

יום שישי, כ"ו אלול תש"י

היום כתב הרבי מכתב כללי-פרטי שנשלח בצירוף לקונטרס של ראש-השנה.

במכתב מבאר הרבי בארוכה את המובא בחסידות על הכתוב "אתם נצבים היום כולכם" שזהו העניין אהבת ישראל, ומביא משיחות הרבי הקודם את אשר גילו הבעל שם-טוב, הרב המגיד ואדמו"ר הזקן בהג' אהבות - אהבת ה', אהבת התורה, ואהבת ישראל, ש"שער העלייה" הוא "אהבת ישראל".

על הקונטרס כתב הרבי, במכתב, "בוודאי יזכה בו את כל אנשי סביבתו, ומה טוב אם ילמדו בו בחבורה". אחד מזקני החסידים שחזר בימים אלו מארץ-הקודש, הביא לרבי את השופר של כ"ק אדמו"ר מהר"ש, ששלח הרה"ח יעקב יוסף רסקין. הנ"ל קיבל זאת במתנה מאמו של הרבי - הרבנית חנה שניאורסאהן - עבור התעסקותו ב"אשכבתא דרבי" של אבי הרבי, הרב לוי יצחק נ"ע, באלמא-אטא.

הנ"ל הביא גם חבילת ציציות מארץ-הקודש עבור הרבי. מספרים שיהודי אחד (שאינו מאנ"ש), ממדינה מסוימת, שלח לרבי חבילת ציצית בתור דמי פ"ג, כי החוק אוסר שם לשלוח כסף מחוץ-לארץ.

שבת קודש פרשת נצבים, כ"ז אלול

אחרי התפלה התקיימה ההתוועדות של הרבי. הרבי נכנס להתוועדות בשעה 12:30. להלן, כמה נקודות שנאמרו-בהתוועדות.

הראשיים היו: ראש-השיבה הרב מענטליק והת' יואל כהן.

יום שני, כ"ט אלול

אמירת סליחות החלה בשעה 5.45.

הרבי נכנס לתפלת שחרית בשעה הרגילה - 10:15. אחרי התפלה הכריזו בשם הרבי שכל אחד יכתוב בפ"נ שמוסר (בנוסף על השמות) א) אם היה לו קביעות בלימוד דא"ח דכ"ק אדמו"ר הכ"מ. ב) המסכת שלקח על-עצמו ללמוד בחלוקת הש"ס עד לכ"ד טבת הבעל"ט. ג) הסכום שנתן בשנה האחרונה עבור "מעמד". ד) הסכום שנתן עבור ה"מרכז לענייני חינוך".

אחר-כך עברו כל אנ"ש והתמימים שי' ונתנו לרבי את הפ"נ (כשקיבל את הפני"ם בידו הק' הניח את המעות בנפרד מהתקאות).

בשעה 13:20 לערך נסע הרבי ל"אהל", ועמו נסעו כל אנ"ש והתמימים שי'.

כשהגיע ל"אהל" הביט הרבי על הגדר שבנו מסביב ל"ציון", ואמר שהכהנים לא יתקרבו לציון, מאחר שגובה הגדר הוא פחות מעשרה טפחים, והורה שיגביהו את הגדר עד לשיעור עשרה טפחים.

קרוב לשלוש שעות (מ-14:20 עד 17:10) עמד הרבי. כל העת ירד מטר עז והתמימים משה קורנובסקי סיכך עם מטרייה מעל הרבי שעמד כל הזמן וקרא את הפ"נים שהגיעו מכל אנ"ש והתמימים שי' בכל רחבי תבל.

באמצע קריאת הפ"נים, פנה לפתע הרבי לעבר הקהל ושאל אם הת' ש.ה. נמצא. כשמצאוהו שאלו הרבי באם לאחיו א.ה. יש רק שם אחד או שתי שמות, כי כמדומה לו, ששמו חיים א. (אח"כ נודע כי הרבי נכח בברית שלו).

במשך כל הזמן עמדו עם הרבי מניין אנשים וביניהם הרהמ"א חדקוב, הרב שלמה אהרן קורנובסקי, הרב מרדכי מענטליק, הרב צמח גורביץ, התמימים יהודה ליב גראנער, דוד רסקין, דובער יוניק, צבי הירש גמבורג, יוסף רייצעס, אליהו גרוס, חיים צימענד, גדליה קארף, ועוד.

כשסיים הרבי לקרוא את הפני"ם כבר היה מאוחר מאוד והשער של בית החיים (הסמוך לאהל) כבר היה נעול, נענה הרבי ואמר: "הכל ישנו כאן, מניין וכו', חסר רק שופר...". התמימים אליהו גרוס ודובער יוניק

שיחיו ניסו להשיג מפתחות אך לא הצליחו והרבי צעד רגלי, לאורך בית החיים, עד לשער הראשי ושם עלו על האוטובוס ונסעו ל"770".

בדרך ניגש הרב קורנובסקי לרבי וביקש ברכה עבור כל אלו ששהו עם הרבי ב"אהל" ונרטבו מאוד בגשם שלא יזיק להם חס ושלום וענה הרבי "גוט" (וראה לקמן - צום גדליה).

כשחזרו מה"אהל" היתה השעה 18:15 - כחצי שעה לפני הדלקת נרות.

ליל א' דראש השנה, שנת תשי"א

הרבי התפלל תפלת מנחה של ערב ראש-השנה בבכיות נוראות. אחרי תפלת מנחה התחיל הרבי לומר תהלים (בספר תהלים עם פירוש המצודות) בדביקות עצומה, במשך שעה ומחצה. אנ"ש והתמימים שי' נדחפו מאד על-יד הרבי וניסו לשמוע את אמירת התהלים, אך הרבי אמר מאוד בלחש, ורצינות איומה הייתה נסוכה על פניו הק'.

כשסיים הרבי לומר תהלים, התחילו להתפלל תפלת ערבית. הש"ץ היה ר' שמואל זלמנוב.

אחרי התפלה עברו כל הקהל לפני הרבי שאיחל לכל אחד ואחד "לשנה טובה תכתב ותחתם".

יום שלישי, יום א' דראש השנה

הרבי ביקש הבוקר את השיחה של ערב ראש-השנה ה'תש"ה שבה הובאו הנהגות כ"ק אדמו"ר הכ"מ בעת תקיעת שופר בשנת תש"ב. אחד התמימים שנכח במקום הביא את השיחה הנ"ל לרבי.

לתפלת שחרית נכנס הרבי בשעה 9:00.

בתחילת התפלה עיין הרבי בקונטרס ראש-השנה של שנה זו. וכשהמניין אחז בפסוקי-דמורה החל הרבי להתפלל.

במשך התפלה אירע כמה פעמים שסגר הרבי את עיניו הק' לאיזה רגעים, ובאותם רגעים השתנו פניו הק' מאוד והיו איומות.

אחרי קריאת-התורה קם הרבי ממקומו לומר את החצי-קדיש, ונשאר לעמוד עד לאחרי התקיעות לימין כיסא קדשו של כ"ק אדמו"ר הכ"מ.

לפני התקיעות נתן הרבי מטפחת אדומה לבעל-התוקע שיעטוף בה את השופר (מספרים שמטפחת זו ספוגה מדמעותיו של כ"ק אדמו"ר הכ"מ).

שאמר לכל אחד ואחד "גוט יום-טוב".

יום רביעי, יום ב' דראש השנה

סדר התקיעות היה כביום הראשון.

בשעה 16:30 נכנס הרבי לתפלת מנחה.

אחרי תפלת מנחה לימד הרב מענטליק את המאמר שיצא לאור לכבוד ראש-השנה.

במשך כל התפלות של ראש-השנה ובעת התקיעות וכו' אחז הרבי בידיו, חבילה סגורה, ולא הניח אותה לרגע. אפילו בתפלת שמונה-עשרה, מניח את הסינור על החבילה. לא ידוע מה פשרה של חבילה זו. יש המשערים שזוהי חבילת פ"נים, ויש המשערים שמונח בתוכה איזה בגד.

מספרים בשם אמו של הרבי - הרבנית הצדקנית חנה שניאורסאהן - שבראש-השנה לבש הרבי כיפה וחגר אבנט של כ"ק אדמו"ר הצמח-צדק. התמים אליהו גרוס סיפר שהבחין שהכיפה הייתה קצת קרועה. אגב, במשך כל ראש-השנה לא הוריד הרבי את הטלית מראשו הק' אף לא לרגע אחד.

יום חמישי, ג' תשרי - צום גדליה

היום אמר הרבי את ה"סליחות" באמצע תפלת שחרית, בניגון מיוחד. ולא אמר אחרי כל מזמור - "א-ל מלך". א' התמימים רשם בשעת מעשה את סדר אמירת הסליחות.

לתפלת מנחה נכנס הרבי בשעה 15:30.

הרבי קרא היום לרב שלמה אהרון קזרנובסקי ושאל בשלומם של אלו שהיו ב"אהל" (בערב ראש-השנה), אם הם כולם בקו הבריאות. הנ"ל ענה שברוך ה' אף אחד לא ניזוק (יש לציין, שבאותה תקופה התקררו רבים משינוי מזג האוויר ודווקא אלו שעמדו במשך שעות בגשם לא התקררו כלל. ויהי לפלא).

בימים אלו כתב הרבי מכתב כללי-פרטי לנושא את התאריך "בין כסא לעשור תשי"א" שנשלח לרבים מאנ"ש והת' כמענה על מכתביהם: "קראתי הפ"ג בערב ראש-השנה על הציון, ואחר-כך בהיכל כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, שלשם נכנסים לנתינת פדיונות וליחידות, והנותן כו' צריך להודיעו.

"בטח ראה מכתבי הכללי, ובבקשה להודיע מה נעשה בזה במשך חדש הכללי הוא חדש תשרי ות"ח מראש".

בעת אמירת "למנצח" לפני התקיעות כיסה הרבי את פניו הק' בטלית.

הדחיפות היו איזמות כי כולם רצו לראות את הרבי בעת התקיעות. את ה"למנצח" והפסוקים אמר הרה"ח שמואל לוויטין, וה"בעל-תוקע" היה הרה"ח משה דובער ריבקין.

במוסף תקע הרה"ח מענדל טענענבוים.

אחרי התפלה עברו כולם על-יד הרבי, והרבי אמר לכל אחד ואחד "גוט יום טוב".

בשעה 16:30 נכנס הרבי לתפלת מנחה. אחרי מנחה הלך הרבי ל"תשליך" אל הנהר אשר בגן הבוטני ("בוטאניקל גארדן") אשר ברחוב איסטרן פארקוויי, שם נוהגים לילך לתשליך מידי שנה. לימינו הלך הרה"ג הרה"ח ר' מאיר אשכנזי, ואחריו הלך כל הקהל בתהלוכה מסודרת.

בעת ההליכה לתשליך, ביאר הרבי את הכלל 'לא אד"ו ראש' על-פי נגלה ועל-פי חסידות, וביאר בארוכה הטעמים לתקיעת שופר שנאמרו על-ידי הרס"ג והרמב"ם. גם סיפר שפעם אמר אדמו"ר הזקן שבליל ראש-השנה צריכה להיות העבודה בשמחה, ונכנסו אליו הצמח-צדק ור' נחום (בן אדמו"ר האמצעי) ושאלוהו: אם כן מדוע הוא, האדמו"ר הזקן, בוכה? והשיב: "אלו הם דמעות של שמחה".

כשהגיעו לנהר, חיפש הרבי מקום שיש בו דגים, וסיפר שפעם הלך האריז"ל עם תלמידו רבי חיים ויטאל ועם שאר תלמידיו על-יד נהר ואמר תורה, ולפתע הוציאה "לעגאשקע" (= צפרדע) את ראשה מהמים ורצה הרח"ו לגרשה ומנע אותו האריז"ל מלעשות זאת ואמר: "זי וויל הערן תורה" (= היא רוצה לשמוע תורה).

אחר-כך ביאר על פי פסק-דין הרמב"ם שבפנימיות לבו רוצה כל אחד מישראל לקיים רצון ה', הרי על-ידי תשובה בדיבור, אף שאין הכוונה כדבעי, מתגלה פנימיות הנשמה.

ליד הנהר התאסף קהל עצום מכל הסביבה לראות את הרבי בעת אמירת התשליך. לאחר אמירת התשליך שאלו את הרבי אם לנאום לפני הקהל שנכח שם וענה שידברו בפניהם באנגלית ובאידיש. מיד לאחר "תשליך" הלכו התמימים לנאום בבתי כנסיות, כפי שהורה הרבי בהתוועדות שבת פרשת נצבים.

ליל ב' דראש השנה

אחר תפלת ערבית עבר כל הקהל על-יד הרבי

הלכות ומנהגי חב"ד

מוצאי שבת: אין אומרים 'יהי נועם', ואתה קדוש¹². אחרי ח"י אלול, ובפרט אחרי שבת זו, יש לברך עוד הפעם ב"כתיבה וחתימה טובה", כיוון שבינתיים ניתוסף מיום ליום, כהנה וכהנה, עד להוספה שבאין-ערוך¹³.

יום ראשון כ"ח באלול

במנחה אומרים תחנון¹⁴.

יום שני

כ"ט באלול, ערב-ראש-השנה¹⁵

בקריאת-שמע שעל-המיטה אומרים תחנון¹⁶. אבל בתוך 'שבעה' מותר לו ללכת היום לבית-הכנסת לאמירת הסליחות¹⁷, וכן להתפלל עם הציבור¹⁸. בסליחות אומרים תחנון (= וידוי) אפילו לאחר עלות השחר, אבל לא בתפילה⁵. בפיוט 'מרובים צרכי עמך', בסליחות נוסח ליטא הנוסח הוא 'ותיטיב לנו הכתיבה והחתימה'¹⁹, וכך תוקן בכתב-יד באחת מהוצאות קה"ת הראשונות (מעוטף), ולכאורה נכון הוא. בפיוט "שלוש עשרה מידות" יש כמה וכמה שינויים שתוקנו ב'סליחות' בהוצאות האחרונות (מוגה על-ידי הרב²⁰).

את הקטע "אל תבוא במשפט עמנו" אומרים חזן וקהל פסוק בפסוק. את הפסוקים "אל תבוא", "והוא ישפוט" אומרים ביחד כפסוק אחד²¹. היום אין תוקעים בשופר²², ומי שלא הספיק להתלמד, יעשה זאת בחדר סגור²³. אחרי התפילה²⁴ אומרים 'סדר התרת נדרים'²⁵, במניין

תלמידי כל הישיבות חייבים לשהות וללמוד ולהתפלל בהשגחה מלאה בין כותלי הישיבה בחודשי אלול ותשרי (ואין בזה כל סתירה לדרישה לצאת לעורר יהודים וכו', כי יש די זמן לשני העניינים). יש לפנות לשם כך להנהלות הישיבות ולשכנע אותן שידאגו לכך, ואף לפנות לתלמידים - באם ההנהלה לא תצווה על כך, שהם, בקבלת-עול עצמית שלהם, ירצו וידרשו להישאר אז בישיבה¹.

שבת קודש, פרשת ניצבים כ"ז באלול

גם בשבת זו אומרים, קודם תפילת שחרית, את כל התהילים², אף-על-פי שאין מברכין החודש³. הבעש"ט אמר, שבשבת זו הקב"ה בעצמו מברך את החודש השביעי, המושבע והמשביע ברוב טוב לבית ישראל על כל השנה, ובכוח זה ישראל מברכים את החודשים י"א פעמים בשנה⁴. לשביעי, וכן למפטיר, מתחילים "ראה נתתי לפניך..." (דברים לט,ו)⁵. הפטרה: "שוש אשיש... כל ימי עולם" (ישעיה סא,י-יא סב,א-יב סג,א-ט). אומרים 'אב הרחמים'⁶.

אחרי התפילה - התועדות בבית-הכנסת, כמו בכל 'שבת מברכים'⁷. בשבת שלפני ראש-השנה יש להתחיל בשבת עצמה בצדקה באופן המותר בשבת⁸, על-ידי צדקה של מאכל ומשקה ['לחיים'] או על-ידי צדקה רוחנית, כמו נתינת עצה טובה ועל-אחת-כמה-וכמה לימוד תורה, ועוד וגם זה עיקר - קבלת החלטת טובה [כולל הסכום] שתיתקף ומיד לאחר השבת יקיים... [נתינת ממון בפועל, להפריש לעצמו וליתנו לעני או לגבאי בבוקר]⁹.

תפילת מנחה: היום אומרים 'צדקתך'¹⁰. פרקי-אבות, פרקים ה-י¹¹.

24. לוח כולל-חב"ד, ובסידור אדה"ז: 'קודם חצות'.
25. הערות בנוסח התרת נדרים:

(א) בסידור תורה-אור שממנו אמר הרבי, וכן נשמע בוידיאו ער"ה תשמ"ט: "שנהגתי שלושה פעמים" (ולא "שלוש" כבסי' תהילת ה'). וראה 'כפר חב"ד' גיליון 921 עמ' 104, שלשון כזאת מופיעה כמה פעמים בדר"ל).

עשרה אנשים כשרים²⁶ (ולכל הפחות צריך שיהיו לפניו שלושה)²⁷.

לכתחילה לא יאמרו כמה מבקשי התרה יחד, אך בשעת הדחק ניתן להקל²⁸.

פרוזבול: לאחר בקשת התרת הנדריים, ימסור מבקש ההתרה את חובותיו לבית-הדין ויאמר: "הריני מוסר לכם כל חובות שיש לי שאגבה אותם בכל זמן שארצה".

יש להשתדל לזכות את הרבים בעשיית פרוזבול²⁹.

עורכים מגבית ומחלקים 'צורכי החג' לראש-השנה ולכל חגי תשרי לזקוקים לזה (בדומה ל"מעות חייטים" קודם חג-הפסח)³⁰.

נוהגים לכתוב פ"נ (הנשואים - כמוכן בחגירת אבנט) עבורו ועבור בני-ביתו לבקשת כתיבה וחתומה טובה לשנה טובה ומתוקה. להניחו בין דפי מאמר, קונטרס וכו' של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, ולשלחו (אם באפשרי - בו ביום) ע"מ לקראתו על הציון שליו³¹.

נוהגים להשתטח על קברי צדיקים³², והנמצאים בקירוב מקום משתטחים על ציון כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע³³ וכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו.

(ב) תיבת "תיבת בכולהו" נמשך לפניו - "לכן אני שואל ממעלתכם התרה בכולהו" (ולא "בכולהו אני מתחרט") כן אמרו כ"ק אדמו"ר מהורש"ב (רשימות הרב לנדא, 'כפר חב"ד' גיליון 986 עמ' 35) והרבי (מראות-קודש ער"ה תשמ"ט), וכן הוא בסידור 'בית יעקב'. מאידך בסידור אוצר התפילות, וכן בסידור יעב"ץ הוצאת 'אשכול' נמשך לאחריו.

(ג) בסידורינו מנוקד: "ולא יעשה שום רושם כלל" הש' בקמץ. ואולי הוא טה"ד.

26. בסידור הלשון 'וטוב שיהיה עדה שלמה', ובספר-המנהגים ובלוח כולל-חב"ד - 'ובעשרה'. כנראה, לא הקפיד הרבי שהמתיר יראה מי שהותר לו כבר ('כפר חב"ד', גיליון 779 עמ' 138).

27. ראה אלף-המגן למטה-אפרים סי' תקפ"א ס"ק קא.

מדינא, קטן 'מופלא סמוך לאיש' אינו מצטרף למתירים, אבל יכול לבקש התרה (ראה הלכות והלכות בר-מצוה פ"א סי"ד. חנוך לנער ס"פ לג).

28. בעניין התרת נדרים לנשים: לפי הנפסק בשו"ע (יו"ד רלד סנ"ו נו) הבעל נעשה שליח לשאלו על נדרי אשתו, אך אינו מצטרף להמתירים, ולכאורה יכול לומר הנוסח גם בשמה (אך לאחרים, אף לבתו, לא ניתן להתיר ע"י שליח - שם רכח סט"ז. וע' פת"ש שם ס"ק ט לעניין בקשת התרה בכתב) וכן נהוג אצל הספרדים. וצ"ע מיט אינו נהוג אצלנו. לעניין מודעה על לעתיד - לכאורה די להן ביכל נדרי.

29. מטה-אפרים שם סוס"ב.

30. בכל האמור - ראה הנסמך בגיליון הקודם.

31. לקוטי-שיחות ח"ד עמ' 369.

32. ראה ספר-המנהגים ס"ע 95. מ"ס הפקס שע"י האוהל הוא: 718-723-4444.

33. רמ"א סי' תקפ"א ס"ד, וראה מטה-אפרים שם ס"נ.

33. ספר-המנהגים עמ' 55.

מסתפרים³⁴, וטובלים³⁵ במקווה טהרה לכבוד החג³⁶.

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע נהג לקבל על עצמו הידור נוסף לפני כל ראש-השנה³⁷. וכהוראה כללית נאמר: "בכל ראש-השנה צריך כל אחד לקבל על עצמו זהירות יתרה [הידור] במצוות עשה, וזהירות בסייג של לא-תעשה, וזהירות יתרה בהנהגה טובה"³⁸.

משעה אחת קודם תפילת המנחה³⁹ עד תפילת ערבית במוצאי ראש-השנה, ישקוד כל אחד ואחד באמירת תהילים לילה ויום⁴⁰.

תפילת מנחה: "קודם תפילת מנחה, שהיא תפילה אחרונה דשנה העברה עושה חשבון צדק בנפשו מכל אשר עבר עליו במשך השנה הן בענייני מצוות עשה ומצוות לא תעשה והן בענייני מדות ויראת שמיים... וכשמתבונן במעמדו ומצבו הכללי בגשמיים וברוחניות רואה הוא כי ה' יתברך התנהג עמו ועם בני ביתו בחסד חינוך, הן בענייני בריאות והן בענייני פרנסה הוא הכל שלא כפי המגיע לו עבור הנהגותיו... ומוסר כליותיו תיסרהו על קלות דעתו בהנהגתו במשך השנה שלא להתפלל בציבור וקריירות בקיום המצוות... ובתפלת המנחה שהיא התפלה האחרונה דהשנה העוברת, הרי הוא מתעורר בהתעוררות גדולה, בחרטה מעומקא דליבא על כל העבר והוא שב לה' לקבל עול מלכותו יתברך"⁴⁰.

הנוהגים לתת צדקה בכל יום, יתנו היום גם עבור שני ימי ראש-השנה⁴¹.

34. מדינא מותר גם אחר חצות, שו"ע אדה"ז סי' רנא ס"ד.

35. מחצות היום, לקוטי-דיבורים ח"ג עמ' 865. ועיין אלף-המגן למטה-אפרים סי' תקפ"א ס"ק קכא. ליקוטי מהרי"ח ח"ב דף ז.ב.

36. לוח כולל-חב"ד.

37. ספר-המנהגים עמ' 56.

38. ספר המאמרים - קונטרסים לכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע, ח"א עמ' קלב (ושם: "זהירות יתירה במצוות עשה [בלקו"ש דלהלן: בהידור מ"ע], וזהירות בסייג של לא-תעשה [בתורת-מנחם ח"ד עמ' 32: בזהירות יתירה מל"ת], וזהירות יתירה [בתורת-מנחם שם: הוספה] בהנהגה טובה"). לקוטי-שיחות חלק ב עמ' 348.

39. בקשר לתהילים - במקור הדברים [אג"ק ח"ד עמ' קלב. קובץ מכתבים שבסו"ס תהלים 'אהל יוסף יצחק' עמ' 205] נוסף - לכל בני הישיבות: "נכון הדבר, אשר תלמידי הישיבה יעשו ביניהם משמורת בשני לילות ושני ימים דר"ה - מלבד בזמני התפילות - אשר קבוצה אחת - במידת האפשרות רצוי שתהיה בת עשרה אנשים - תאמר תהילים שעות שתיים או שלוש, ואח"כ הקבוצה השנייה והשלישית וכו' כל הלילה וכן ביום וגם בזמן הסעודות...". וכן נוהגים בפועל בישיבות חב"ד.

40. ספר המאמרים תש"ג סוף עמ' 41, עיין שם באורך.

41. הוראת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, שערי צדקה עמ' קמב.

לפנות ערב⁴² לובשים בגדים נאים וחשובים⁴³, יודעים שהקב"ה עושה לנו נס לשפטנו במידת הרחמים⁴⁴.

אין לובשים ה'קטל', גם לא הש"ץ והתוקע⁴⁵, אלא ביום-הכיפורים⁴⁶.

הדלקת הנרות לכתחילה - מוקדם, כמו בערב שבת-קודש⁴⁶.

הברכה בהדלקת הנרות: "להדליק נר של יום הזיכרון"⁴⁷, ו'שהחינו'⁴⁸.

גבר המדליק לא יברך⁴⁸ 'שהחינו'⁴⁹. יש להכין נר גדול (כמו נר נשמה) כדי שיהיה אפשר להדליק ממנו את נרות ליל ב' של ראש-השנה.

ליל שלישי

ליל א' דראש-השנה

"עיקר עבודת ראש-השנה הוא בקבלת עול מלכות שמים, ולכן עבודת היום גם בגדולים ובעלי צורה - [היא] בעבודה הנראית כמו פשוטה, באמירת תהילים כל הזמן ולמעט בשינה בשני לילות אלו ככל האפשר, ולהיזהר בדברים בטלים עד קצה האחרון גם משיחות איזה שיהיו (כהעבד אשר אין לו זמן אף רגע לשבות ממלאכת אדונו, או כבן הטרוד בשמחת קבלת פני

42. בער"ה סמון לכניסת החג, נהגו רבותינו נשיאנו להיכנס ולשוחח ומן-מה עם זוגתם הרבנית.

אצלם היה הדבר 'בדוגמא של מעלה' כיוון שבר"ה היא הנסירה ובניין המלכות (שיחות קודש תשל"ה ח"א עמ' 4). וההוראה בעבודה הרוחנית לכאורה היא, שאצל כל אחד ואחד מישראל יש לא רק הענין ד'משפיע' אלא גם העניין ד'מקבל' - קבלת עול, ובפשטות יותר - שצריך להתמסר [להפצת המעיינות וחיווק] נשי ובנות ישראל (תורת מנחם התוועדיות ח"כ עמ' 270).

43. לוח כולל-חב"ד. במטה אפרים (תקפא, נה, ע"פ הב"ח והט"ז סי' תקפ"א ומג"א ר"ס תקצ"ז) כתב ללבוש רק נאים אבל לא חשובים כשאר יו"ט (שבגדי יו"ט צ"ל יותר טובים משל שבת כמ"ש בשו"ע אדה"ז סי' תקכ"ט סו"ס ז), אבל בשערי תשובה (ס"ק ו, ובשו"ע השלם - טו) כתב: "והעולם נוהגים ללבוש בגדי יו"ט כשאר יו"ט, רק הנשים לובשות לבנים".

44. לוח כולל-חב"ד, משע"ת סי' תקפ"א ס"ק ו, וע"ע מטה-אפרים סי' תקפ"א סני"ה.

45. כי לדעת אדה"ת (תרי"ט ס"ט) עיקר הטעם שלובשים קיטל "כדי להיות דוגמת מלאכי השרת", וזה שייך רק ביום-הכיפורים - המלך במסיבו ח"א עמ' קטו.

46. הקדמת (בן בעהמ"ח) הדרישה לטור יו"ד ח"א, מט"א תרכ"ה, לג וע"ש באלף למטה ס"ק נא, ושם סי' תקצ"ט ס"י. וכ"פ הגאון בעל התורת-חסד מלובלין, וכן הורה הגר"ז שדווארסקי ז"ל, וכן מוכח בלקוטי-שיחות כך כד עמ' 297 הע' 69 - קיצור דיני נש"ק עמ' לו.

47. שם, מנהג בית רבנו, כמו בקידוש ובהפטר - אג"ק ח"ו עמ' ככה. [בירכה 'שהחינו' - קיבלה עליה קדושת יו"ט, ואינה יכולה להתנות בזה, מובא מעירובין מ].

48. בירך 'שהחינו' בהדלקת הנרות, לא יברכנה שוב בקידוש - ספר-המנהגים עמ' 60.

49. לוח כולל-חב"ד.

אביו)⁵⁰.

מנהג ותיקין, שגם אלו שמעשנים כל השנה ומעשנים גם ביום-טוב - לא יעשנו בראש-השנה, גם לא בצניעה, וכלשון כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ: "וראוי הדבר אשר הבני תורה יזהרו בזה, וישפיעו גם על מכיריהם"⁵¹.

לפני תפילת ערבית אומרים תהילים⁴. בשנים מסוימות, לאחר אמירת תהילים זו, החל כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו לנגן "אבינו מלכנו"⁵².

ערבית⁵³:

* לגבי ההוספות שבתפילות שבעשי"ת החל מראש-השנה:

מי ששכח לומר בשמונה-עשרה את ההוספות שבאמצע הברכות (זכרנו, מי כמוך, וכתוב, בספר) ונזכר קודם שהזכיר את השם שבתחיתם הברכה, פסק אדה"ז ש"אומרים במקום שנזכר".

ש"ץ קבוע ימשיך בתפקידו גם אם הוא בשנת האבלות רח"ל⁵⁴.

אין כופלין 'לעילא' בקדישים דעשרת ימי תשובה (אלא בתפילת נעילה)⁴.

שיר המעלות, חצי קדיש, ברכו.

בראש-השנה ויום-הכיפורים נהגו להשמיע קול אף בתפילת לחש, כדי לעורר הכוונה ביותר, כיוון שצריכים להיות בהתעוררות פנימיות הלב ובקול גדול⁵⁵.

בסיום תפילת שמונה-עשרה אומרים 'עושה השלום' במרומיו, וכן בסיום הקדיש⁵⁶.

אחרי שמו"ע: לדוד מזמור, קדיש-תתקבל, עלינו, ק"י, אל תירא, אך צדיקים וכו'⁵⁷.

50. אגרות-קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"י עמ' תכה.

51. ספר המנהגים עמ' 56, ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ - נדפס בקובץ מכתבים לתהילים (בסוף הסידור) עמ' 205. וראה מטה-אפרים סי' תקצ"ז ס"א. שער-תשובה סי' תקי"א ס"ק ד.

52. מאידך, בשנת תשד"מ לא ניגנו זאת לפני תפילת ערבית, ונתבאר הטעם בשיחת יום ב' דר"ה אז (תורת-מנחם ח"א עמ' 26) כיוון שאין אומרים בתפילה זו 'אבינו מלכנו' בפועל, עיי"ש. ומאז לא הייתה שנה דומה לחברתה, הן בתפילת ערבית והן בשאר התפילות. בשנת תשנ"ב ניגנו זאת רק קודם תפילת ערבית של היום השני (אוצר מנהגי-חב"ד עמ' נח).

53. "להעיר מהידוע ע"ד גודל הפלאת עבודתם של רבותינו נשיאנו בתפילת ערבית דליל א' דר"ה... ומהו מובן שמעין זה ושמעין מנהו צ"ל גם אצל כאו"א מהחסידים" (התוועדיות תנש"א ח"ד עמ' 335 הערה 19).

54. אג"ק ח"ו עמ' ששג. וראה אוצר-מנהגי-חב"ד עמ' סא, קי.

55. שו"ע אדה"ז סי' קא ס"ג. קונטרס 'ומעין', מאמר יא ס"פ א.

56. מחזור השלם - הוראת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע, הובאה בתורת-מנחם תשד"מ ח"א עמ' 28.

57. ספר-המנהגים. מחזור השלם. הוספת לשו"ע אדה"ז חלק ג-ד עמ' 1320 הערה 40. וראה אוצר-מנהגי-חב"ד עמ' סג.

כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב אמר, שהכוונה באמירת "לדוד מזמור" היא כלי להשפעות גשמיות על כל השנה⁵⁸.

לאחר אמירתו על-ידי כל הקהל, מסיים הש"ץ בקול את הפסוקים האחרונים ("שאו שערים ראשיכם, והינשאו... מי זה..."), ואין אומרים פסוק בפסוק חזן וקהל⁵⁹.

כל אחד אומר לחברו: 'לשנה טובה תכתב ותחתם', בלשון יחיד דווקא⁶⁰. דהיינו, גם לאנשים נכבדים שנהגים לפנות אליהם בלשון רבים⁶¹.

קידוש⁶².

בכל סעודות ראש-השנה טובלים פרוסת המוציא בדבש, אבל מניחים מלח על השולחן⁶³.

טבילת פרוסת 'המוציא' בדבש, וכן טבילת התפוח בדבש - שלוש פעמים⁶⁴.

בהתעודיות דר"ה, היה הרבי טובל חתיכה אחת בדבש, ושלאחריה במלח⁶⁵.

בתחילת הסעודה של לילה זה, לאחר הטעימה⁶⁶ מפרוסת המוציא, אוכלים תפוח מתוק בדבש, ומברכים "בורא פרי העץ" על התפוח, ואחר הברכה קודם האכילה⁶⁷ אומרים: "יהי רצון מלפניך (ללא 'ה') אלוקינו ואלוקי אבותינו" שתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה⁴.

גם אם יש לפניו תמרים או רימונים, שהם משבעת המינים, הורה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו לברך "בורא פרי העץ" על התפוח דווקא⁶⁸.

ההנהגה בפועל וההוראה לרבים - לכוון בברכת 'העץ' לפטור גם את רסק התפוחים שאוכלים בקינוח הסעודה⁶⁹.

כך נהג הרבי: המתין עד שיגיעו גם הרימונים לשולחן⁷⁰, ואז נטל את התפוח בימינו⁷¹, בקליפתו. חתכו לחלקים, טבל חלק אחד (שלוש פעמים) בדבש, ורק אז בירך עליו 'בורא פרי העץ'⁷², ואחר הברכה קודם האכילה אמר: "יהי רצון מלפניך (ללא 'ה') אלוקינו ואלוקי אבותינו" שתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה⁷³.

אוכלים רימון⁷⁴ וראש איל⁷⁵ (למעשה - ראש דג. וצריך לבדוק בעוד-מועד מתולעים), אבל אין אומרים 'יהי רצון' כי אם על התפוח⁷⁶.

"כדי שלא יתעוררו שאלות וספקות בנוגע לאמירת (ברכה על הרימון בפני עצמו, וכן) ברכה אחרונה לאחר אכילת הרימון, אם אכלו שיעור שלם [וכיוון שבראש-השנה כתיב "אכלו משמנים גו' מנות גו'", הרי בוודאי שצריכים לאכול שיעור שלם] - כדאי לאכול בתחילת הסעודה (לאחר נטילת ידיים וברכת המוציא⁷⁵), על דרך מה שכתב אדמו"ר הזקן בסידורו "נוהגין לאכול תפוח מתוק בדבש בתחילת הסעודה", שאז אין צריך לברך אחריו (אף-על-פי שפירות שנאכלין בתוך הסעודה צריך לברך לפניהם), כיוון שנפטר בברכת המזון"⁷⁶.

רבותינו נשיאינו מיעטו ביותר בדיבור בימי ראש-השנה, כולל בעת הסעודות, ובפרט ביום הראשון⁷⁷.

(שם).

69. 'רשימות היומן' עמ' קנט. סה"ש תש"ה עמ' 4. המלך במסיבו ח"א עמ' נד, קיא, ודלא כמובא בס' המנהגים עמ' 56. ראה 'אוצר' עמ' עט.

70. המלך במסיבו ח"ב עמ' יג. כנראה - כדי להוציא גם אותם בברכת העץ, ראה סדר ברה"נ פ"ט ה"ד.

71. שו"ע אדמו"ר סי' ר ס"ח וסדר ברה"נ פ"ט ס"ד.

72. המלך במסיבו ח"א עמ' נד, קיא, וח"ב עמ' שח. שם מסופר גם שהשאר עוד חתיכה לאכול עם ה'קומפוט' שבסוף הסעודה, ולא בירך על ה'קומפוט'.

73. הרוצה לברך שהחיינו על הרימון בנפרד, ייזהר שלא יהיה הפרי בפני המקדש בשעת הקידוש (וראה המלך במסיבו ח"א עמ' עה).

74. פשוט שהכוונה לכל המינים הנזכרים בגמ' ובשו"ע סי' תקפ"ג, ונקט המאוחרים שבהם, רימון (שמקורו באבודרהם) וראש איל (שמקורו במרדכי בשם הגאונים), וכן "כל אנשי מדינה ומדינה כלשונם" (כמו גור - 'מערה' [ריבון] באידש) כלשון אדה"ז שם ס"א. כיוון שהזכיר במנהג חב"ד הוא רק כלשון הרבי בפתח הרשימה: "מנהגי חודש אלול, ר"ה... שיש בהם חידוש".

אכילת ראש אחר במקום ראש איל, מקורה בשו"ע אדה"ז שם ס"ה, מהמג"א.

75. כנראה הכוונה לאחר אכילת התפוח, שאז אין צריך לברך על הרימון ברכה בפני עצמה - הערת המו"ל בשיחה.

76. תורת-מנחם תנש"א כרך ד עמ' 323 הערה 66.

77. כ"ק אדמו"ר מהור"צ ז"ע לא נהג לומר 'לחיים' בסעודות ראש-השנה ולא הניח 'לנגן' בהן, גם ביום השני. אבל כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו נהג לומר 'לחיים' והורה 'לנגן' בהן (המלך במסיבו ח"ב עמ' קעט. 'אוצר' עמ' פט, קמח).

58. ספר-השיחות תרפ"ז עמ' 112.

59. אוצר-מנהגי-חב"ד עמ' סח.

60. לקוטי-דיבורים מג"א.

61. אוצר-מנהגי-חב"ד עמ' סט. וראה 'רשימות הרב' ש' עמ' קמה.

62. מניין נשים ששומעות קידוש, נפוץ המנהג שעונות אמן גם על ברכת 'שהחיינו'.

63. ראה שו"ע אדה"ז סי' קסז ס"ח, וכף-החיים תקפ"ג סק"ד. הדיוק בלחם-משנה, שיהיו הלחמים דבוקים מאחוריהם זה לצד זה והצד העליון כלפי חוץ - לא נאמר ביום טוב ('המלך במסיבו' ח"ב עמ' קמד. וצ"ע בהבדל שבין ליל שבת ויומו - שערי הלכה ומנהג ח"א ס"ס קמג - אם שייך גם ביום-טוב).

64. אוצר-מנהגי-חב"ד עמ' עה.

65. הרה"ר יוסף-יצחק שי אופן.

66. מן הדין א"צ כוית, ראה שו"ע אדה"ז סי' רעד ס"ג וסי' קסז ס"ד וסכ"ב, קצות-השולחן לו בבד"ש כב. אבל כדאי לאכול כוית כדי שאם אח"כ יצטרך לצאת לחדר אחר לא יתחייב לברך שוב המוציא (ראה שו"ע רבינו סי' קעח ס"ג).

67. מנהג והוראה לרבים דכ"ק אדמו"ר מהור"צ, ע"פ המעגלי-צדק שבמג"א, דלא כנפסק בשו"ע אדה"ז סי' תקפ"ג ס"ג. הטעם נתבאר במכתבו של הרבי הנדפס בס' המנהגים (עמ' 104) "כדי שיהיה ה'יהי-רצון' סמוך לברכת הפרי, ותהיה הפתיחה דברכת העץ שייכת גם אליו... שיהיה לו מעין תוקף ברכה", עיי"ש.

68. לוח כולל-חב"ד, ע"פ הוראת הרבי במכתבו, וכן 'מעשה רב', המלך במסיבו ח"ב עמ' יג, 'אוצר' עמ' עט (ולכאורה הוא ע"פ מש"כ בסדר ברה"נ

מי ששכח לומר 'עלה ויבוא' בברכת-המזון, וגזכר קודם שהתחיל 'הטוב והמטיב' - אומר: "ברוך... אשר נתן ימים טובים לעמו ישראל לזיכרון, את יום הזיכרון הזה, ברוך... מקדש ישראל ויום הזיכרון"⁷⁸. בלילי ראש-השנה אם התחיל ברכת 'הטוב והמטיב', ואפילו תיבת 'ברוך' בלבד - חוזר לראש⁷⁹. לפני 'הרחמן' דראש-השנה, אומרים 'הרחמן' דיום-טוב⁸⁰.

בברכת-המזון דראש-השנה, כשהיה כ"ק אדמו"ר המזמן, היה אומר: "הרחמן הוא יחדש עלינו וכו'" בקול-רם, וענו אחריו אמן⁸¹. בסוף ברכת-המזון, אומרים "עושה שלום" (ולא "השלום")⁸².

יום שלישי

יום א' דראש-השנה

שחרית:

הבריאים אינם טועמים וגם אינם שותים מאומה עד אחר התקיעות וסיום התפילה⁸³.

בימי ראש-השנה טובלים במקווה-טהרה בשחרית קודם התפילה, וכן בכל שבת ויום-טוב⁸⁴.

כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע היה מצווה לתקוע⁸⁵ ללמוד בימי ראש-השנה בבוקר את המאמר "להבין עניין תקיעת שופר" הנדפס ב'סידור עם דא"ח' (רמז ג). והוסיף הרבי: "מובן מעצמו, שזהו נוסף על חיוב ידיעת הלכות שופר, כמבואר בפוסקים"⁸⁶.

תפילת שחרית: מנהג-ישראל-תורה, לעשות מאמצים גדולים ביותר, שכל ילד יהיה בימי ראש-השנה משך זמן מסויים בבית-הכנסת, וישתתף - בהתאם לגילו - בתפילות וברכות, ישמע תקיעת

שופר, יענה "אמן" ו"אמן, יהא שמיה רבא"⁸⁶. "כל מי שמכוון בעת התחלת 'אדון עולם', כתבו ר' יהודה החסיד ורב האי גאון ורב שרירא גאון: ערב אני בדבר, שתפילתו נשמעת, ואין שטן מקטרג על תפילתו, ואין לו שטן ופגע-רע בראש-השנה ויום-הכיפורים בתפילתו, ואויביו נופלים לפניו"⁸⁷.

לאמירת 'המלך' ניגש ש"ץ אחר, והוא ה'בעל שחרית'. הש"ץ פותח בנעימה המקובלת, מסיימה בקריאת 'המלך' בקול רם, וממשיך מיד 'יושב...' בנעימה, והקהל אינו קורא 'המלך' בקול רם, לא עם הש"ץ ולא אחריו (אבל כל אחד אומר לעצמו את כל הנוסח)⁸⁸.

אין נוהגים כמנהג העולם לפתוח הארון לאמירת שיר המעלות ממעמקים בראש-השנה ובעשרת-ימי-תשובה, או לאומרו פסוק בפסוק חזן וקהל⁸⁹.

"ברוך... הבוחר בעמו ישראל באהבה" מסיים הש"ץ בלחש, וכן בכל ימות השנה, כמובן⁹⁰.

"ברוך... גאל ישראל" מסיים הש"ץ בקול רגיל, וכן בשאר ימות השנה, כמובן.

בחזרת הש"ץ, כשמגיע הש"ץ ל"ו כתוב" ול"בספר", הציבור אומרם בקול רם ולאחר מכן אומרם הש"ץ, אבל לא ב"זכרנו" ו"מי כמוך"⁹¹.

בחזרת הש"ץ בשחרית, אחרי פיוט "אתה הוא אלוקינו... וקדוש", סוגרים הארון, ואומרים "תעיר ותריע...", וכל הא"ב של פיוט "אדר והוד... בתקע שופר, כל יושבי... קדוש". אחרי חרוז "כל יושבי תבל" האחרון, אומרים "שפוט תבל... והוא באחד... וקדוש", פותחין הארון, וממשיכים "ה' מלך... אדירי איומה"⁹².

במקומות המוסגרים במחזור כ'נוסח אחר'

86. לקוטי-שיחות כט, עמ' 536.

87. ספה"מ תש"ג עמ' 11.

88. אוצר-מנהגי-חב"ד עמ' צב.

89. שם עמ' צג.

90. ספר-המנהגים עמ' 61, וראה קצוה"ש יט בבדה"ש יז. אוצר-מנהגי-חב"ד עמ' צה.

91. אג"ק ח"ג עמ' ה. ומבאר הטעם, ד'מי כמוך' הוא שבח ולא בקשה, ו'זכרנו לחיים' היא בקשת דבר מועט לאחר שכבר אמרו הציבור בתפילת לחש "וכתוב לחיים טובים", ולכן הם אינם אומרים אותו.

92. מחזור השלם, אוצר-מנהגי-חב"ד עמ' צח.

אגב, מסיבה טכנית (כתוצאה ממה שהורגלו שהן הציבור והן הש"ץ אומרים הכל), מורגל בקהילות האשכנזיות (וגם בין אנ"ש) באמירת הפיוטים, לקשר את חציו השני של כל חרוז עם חציו הראשון של החרוז הבא, וזאת כמובן בניגוד למשמעות הפיוט (ע' בזה בקובץ 'בית אהרן וישראל' גיליון קט, עמ' קלג), וק"ו בפיוט זה האחרון, שיש להיזהר שלא לבוא לידי חירוף ח"ו באמירת: "לעדי עד - מלך אביון".

78. סידור אדה"ו. ואם כבר אמר שם ה' שבברכת 'בונה ירושלים', י"א שעדיף לסיים "למדני חוקיך" (ראה כה"ח סי' קפח ס"ק כז).

79. סידור אדמו"ר.

80. מחזור השלם, וכן הורה כ"ק אדמו"ר, אוצר-מנהגי-חב"ד עמ' פו.

81. אוצר-מנהגי-חב"ד עמ' פה, עיי"ש.

82. מחזור השלם. הוראת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ - תורת-מנחם תשד"מ ח"א עמ' 28.

83. אוצר-מנהגי-חב"ד עמ' צ, והטעם מובא משדי-חמד כיוון שחביבה מצווה בשעתה. ולהעיר, שבישיבת תול"ת בבית חינו לא הקפידו שלא לשתות בבוקר ר"ה קודם התקיעות, וכן פסק שם המרא-דאתרא הגר"ש דבורקין ע"ה (כפר חב"ד גיליון 733 עמ' 66, גיליון 734 עמ' 74), ויש לעיין מה הוא המקור לזה.

84. מטה-אפרים סי' תקפ"ד ס"ב. וראה אוצר-מנהגי-חב"ד עמ' צ.

85. ולכאורה כל זה (וכאמור, כש"כ ידיעת ההנהגה בפועל באם חלה טעות כלשהי, וכמובן - מבעוד מועד) חל גם על כל התוקעים במבצע שופר, ובפרט המוציאים רבים י"ח.

(כקדושתך/כערך, איום/היום, ועוד) נוהגים בבית-המדרש של כ"ק אדמו"ר לומר את שני הנוסחאות⁹³. עד כמה שזוהרים, תמיד עמד הרבי בפיוט 'לא-ל-עורך-דין'.

היו שנים בהן כ"ק אדמו"ר היה מתרומם משיבתו בסיומי ברכות בחזרת הש"ץ, ומתרומם מסמיכתו על ה'עמוד' באמירת "וכתוב", "ובספר"⁹⁴. אך בשנים אחרות היה יושב גם בסיומי ברכות.

אומרים "אבינו מלכנו" החזן והקהל כולם כאחד, מתחילה ועד סוף⁹⁵. מנגנים ב"אבינו מלכנו, אין לנו מלך..."⁹⁶. בלוח התיקון לסידור 'תורה אור' נכתב שב"אבינו מלכנו" צריך לומר "יְכוּוֹת" (ז' בשבא, כ' בשורוק).

קדיש-תתקבל. שיר של יום שלישי, לדוד אורי, קדיש יתום.

בבית חיינו לא נהגו לעשות הפסקה לפני קריאת התורה⁹⁷.

בפתיחת הארון להוצאת ספר-תורה אומרים שלוש פעמים "ג מידות, ואחר-כך "ריבונו של עולם", "יהי לרצון", "ואני תפילתי" - כל אלו פעם אחת בלבד, ככתוב במחזור השלם. ממשכים "ברוך שמי".

בתפילת שחרית של שני ימי ראש-השנה קוראים בתורה (חוץ מן המפטיר⁹⁸), בניגון המיוחד לימים-הנוראים, וכן גם באמירת 'ויעזור', קריאת העולים לתורה⁹⁹, ברכות התורה, ו'מי שביך'.

בנוסח מי שברך צריך לומר: "בעבור שעלה לתורה... בזה יום הדין..."¹⁰⁰.

סדר התקיעות:

אם יש מילה בבית-הכנסת, מלים אחר קריאת התורה קודם התקיעות¹⁰¹.

אין נוהגים שגדול העדה אומר דברי כיבושין לפני תקיעת שופר¹⁰².

בעל-תוקע קבוע ימשיך בתפקידו גם אם הוא בשנת האבלות (רח"ל)¹⁰³.

לאחר הכנה להתעוררות לתקיעות - בהכנה רבה כל חד לפום שיעורא דיליה, שהיא הכנה רבה לעבודת ה' במשך כל השנה¹⁰⁴ - ואמירת ז' פעמים למנצח, פסוקי 'קר"ע שט"ן'¹⁰⁵, עלה אלוקים, יהי רצון [שהכול אומרים אותו, וגם הבעל תוקע אומר בשקט¹⁰⁶], התוקע מברך 'לשמוע קול שופר', ו'שהחיינו'. השופר מכוסה (ורק פיו גלוי) גם בשעת הברכות¹⁰⁷, עד התקיעות, אך לא בתקיעות עצמן¹⁰⁸.

יכוון המברך להוציא את השומעים ידי חובתם בברכות ובתקיעות, וגם השומעים יכוונו לצאת ידי חובתם¹⁰⁹, ולא יענו "ברוך הוא וברוך שמו"¹⁰⁹.

גם השומע אסור לו להפסיק בין הברכות לתקיעות, ואם הפסיק שלא מעניין התקיעות חוזר ומברך¹¹⁰.

אין להפסיק גם אחר התקיעות עד גמר התקיעות דמעומד, רק מעניין התקיעות והתפילות, ואם הפסיק (אחר התקיעות דמיושב) אינו צריך לחזור ולברך¹¹¹.

המקריא - מורה באצבעו בסידור, אבל אינו מקריא בדיבור¹¹². התוקע מאריך בתקיעתו עד שמסיר המקריא אצבעו¹¹⁰.

תוקע¹¹¹ תשר"ת שלוש פעמים, תשר"ת שלוש פעמים, תר"ת שלוש פעמים. בשברים תוקעים שלושה קולות ומחצה¹¹².

101. ש"ע אדה"ז סי' תקפ"ד ס"ט.

102. אוצר-מנהגי-חב"ד עמ' קו.

103. ספר-המנהגים.

104. לקוטי-שיחות חל"ט עמ' 43 ואילך (שערי הל' מנהג אור"ח ח"ב סי' רמב).

105. אוצר-מנהגי-חב"ד עמ' קיז, קיט, ושי"ש.

106. אוצר-מנהגי-חב"ד עמ' קיח.

107. הרבי לא אחז את השופר בידו בשעת הברכה - כמשמעות המטה-

אפרים סי' תקפ"ה ס"ו, ולא כמובא בנו"ח שלו ובפסקי תשובות שם אות ד.

108. אוצר-מנהגי-חב"ד עמ' קיז, קיט, ושי"ש.

109. כי אז יש חשש הפסק אפילו בדיעבד על הברכה (ש"ע אדה"ז סקדב).

110. אוצר-מנהגי-חב"ד עמ' קיט.

111. ברשימות היומן' עמ' שדמ ישנן הוראות דכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ

נ"ע משנת תרצ"ה בקשר לאורך התקיעות, החצי שבר' והתרועות, שלא

פורסמו, וכנראה שגם הרבי לא נהג כמותן.

112. אג"ק כ, עמ' לט. המלך במסיבו ח"א עמ' נה באריכות, שזו הוראה

לרבים. 'אוצר' עמ' קכא, ושי"ש. וראה 'היכל הבעש"ט' גיליון טו ס"ע קה.

המקור בש"ע אדמוה"ז סי' תקצ ס"ט ד (מהב"ח ע"פ מנהגי מהר"א

טירנא): "ויש עושין בסוף הג' שברים קול פשוט, כעין תקיעה" (= עכ"פ יותר

מכוח אחד, דאל"כ הוא כתרועה, דלהלן שם ס"ט).

93. אוצר-מנהגי-חב"ד עמ' צט. וג"כ אם אכן היה זה מנהג קבוע ותמיד

בבית חיינו, ואם הדבר חתום בחותם המלך, שהרי זה מתאים למנהג הרה"צ

בעל הא"א מבוטשטשטש וכדומה לומר כל הנוסחאות. כיוון דס"ל שככל

שאומרים יותר מועיל ולא מזיק, משא"כ לדין.

94. שם עמ' צז.

95. אוצר-מנהגי-חב"ד עמ' קב.

96. לחן ניגון זה הוא בבירור מעשרת הניגונים של אדמו"ר הזקן - ספר

הניגונים ח"א ניגון ו.

97. וגם לא לפני התקיעות. וראה שם עמ' קו.

98. ודלא כמנהג העולם, אוצר-מנהגי-חב"ד עמ' קד.

99. התוקע הוא 'חיוב' לעלות לתורה, ויש מקומות שגם בעל-המוסף (ולא

השחרית) - ש"ע אדה"ז סי' תקפ"ד ס"ח. וכתבו שאם הוא תוקע ומתפלל

בשכר אין 'חיוב' כלל להעלותו (שערי אפרים סי' ב סט"ו, ומטה אפרים סי'

תקפ"ד סכ"ב), אך יש להעדיפו אם אפשר - כדי שיהיה ליבו שמח ב"פיקודי

ה'... משמחי לב", ועי"ז לא יטעה בתפילה ובתקיעות (אלף המגן למט"א שם

ס"ק כז, ע"פ הלבוש).

100. שער-הכולל כו, ה. אוצר-מנהגי-חב"ד עמ' קד ס"ע רכ (ודלא כנדפס

במחזור קה"ת אה"ק תשמ"ז ואילך) וראה בס' נתיבים בשדה השליחות ח"א

עמ' שיב.

כל שבר - נמשך שלושה כוחות דווקא¹¹³. בתרועה - מרבין בטרומיטין¹¹⁴.

בתקיעות מיושב - שברים תרועה בנשימה אחת, בהפסק משהו ביניהם. ואילו בתקיעות מעומד בשתי נשימות - בהפסק נשימה ביניהם¹¹⁵.

בסידור אדמו"ר הזקן נאמר, שבין תשר"ת לתש"ת ובין תש"ת לתר"ת יתודה (התוקע) בלחש¹¹⁶.

אחרי התקיעות אומרים - גם הקהל¹¹⁷ - "ובכן, יהי רצון מלפניך"¹¹⁸. יש לבטא הר"ת קשר"ק וכו' כצורתם הקצרה (קשר"ק וכיוצ"ב) ולא במילואם¹¹⁹.

האומר את הפסוקים קודם התקיעות מנגן גם-כן את שלושת הפסוקים שלאחר התקיעות: "אשרי העם", "בשמך יגילון", "כי תפארת" [והקהל עונים אחריו פסוק בפסוק¹²⁰]. ואחר-כך אומרים כל הקהל יחדיו: אשרי יושבי ביתך⁴. הילול.

תפילת מוסף:

הש"ץ של מוסף אומר (רק הוא ולא הקהל): "הנני העני..."¹²¹. "ידעתי ה'..." (הפסוקים בקול רם). חצי

קדיש. תפילת מוסף.

בבתי-הכנסת המרוצפים באבנים, שיש וכדומה¹²² - יש להכין מגבות וכדומה להפסיק בין פני המשתחוים ב'עלינו' לבין הקרקע¹²³. אין נוהגים לפרוש מטפחת וכדומה על רצפת קרשים¹²⁴.

תקיעות מעומד: תוקעים הן בלחש והן בחזרת הש"ץ. בתפילת לחש, כשמגיעים המתפללים לסיום הברכות ששם יש לתקוע, הש"ץ או התוקע דופק בידו על השולחן כדי לסמן לציבור שעומדים לתקוע¹²⁵.

למנהגנו, אין מקרין כלל (= גם לא מראים באצבע) בתקיעות מעומד, לא בלחש, לא בחזרת הש"ץ, ולא בתקיעות שאח"כ¹²⁶.

המתפלל מוסף ביחידות אינו תוקע בברכות מוסף. ואפילו אם יש מי שיתקע לו, אינו מפסיק לשמוע את התקיעות, שלא תיקנו זאת אלא בציבור¹²⁷.

בסוף הפיוט "אופד מאז" צריך לומר להעביר בשבט (ב' בפתח); בפיוט "נעלה שופר" בסופו, צריך לומר תחזק מגן (תי"ו בפתח, חי"ת בחטף-פתח) בפיוט "אם לא למענו", צריך לומר "למענו (העי"ן בחטף-פתח)... וכעס"¹²⁸ (הוא"ו בקמץ).

כ"ק אדמו"ר היה נעמד לאמירת "ונתנה תוקף"¹²⁹. סדר האמירה חזן וקהל, כרגיל בין אנ"ש: החזן מתחיל בקול, והקהל אומר את שני הקטעים הראשונים - עד "ומי ירום" (דלא כמנהג העולם שמתחילים קטע שני בפ"ע). החזן חוזר בקול מ"כבקרית", עד שם. אח"כ אומר הקהל בקול רם "ותשובה... הגזירה" והחזן חוזר זאת בקול רם, והקהל אומר: "כי כשמך... וכחלום יעוף", והחזן אומר "אמת..." ואילך עד "כחלום יעוף",

יש אומרים שהרבי תקע כך: טו-או-טו, או-טו, או-טו, טו. משיחה ההרה"ג ר' אלי' שיח' לנאד, בעקבות פניות של כמה מאנ"ש, עולה לדבריו שבכל נגיעה של הלשון בשופר נעשה סיום השבר. ולפי תיאורו: טו-אוט-טו-אוט-טו-אוט (הם השברים עצמם. ואח"כ ה'שפיץ' והסיום - השבר הנוסף) - או-טו. וגם הרבי לא האריך יותר מזה - הוספה לאחר זמן מאת הרב יוסף שמחה שי' גינבורג.

113. שו"ע אדה"ז סי' תקצ"ט (אף שבחידושי הצמח-צדק על הש"ס עמ' עו משמע שא"צ להאריך כ"כ, אלא די שיהא ארוך יותר מכוח אחד, עיי"ש).

114. אוצר-מנהגי-חב"ד עמ' קכב, וש"נ.

115. שו"ע אדה"ז סי' תקצ"ט (כנראה מנהגו גם בלחש בב' נשימות. המובא ב'אוצר' עמ' קכב, שכ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע הפסיק בנשימה גם במיושב, והרבי סיפר זאת והסתפק "אם הוא מצד הבראות או מצד העניין" - לכאורה מובן מכך שלא קיבל זאת כהוראה לרבים (למרות שגם המסופר ב'רשימות' קיג עמ' 20 תואם זאת). ובפרט שע"פ המובא ב'הערות וביאורים - אהלי תורה' גיליון תתל"ה עמ' 99, בפועל תקע הרבי במיושב בנשימה אחת. וע"ע).

אם תקע קול כלשהו בשתי נשימות, לא יצא (שו"ע אדה"ז שם סי"ח. וראה הנסמן בשבח המועדים עמ' 27 הע' 9).

116. הכוונה לוידיו במחשבה. ועניינו - לא וידיו על חט ועוון, אלא געגועים פנימיים. וי"א דהיינו 'ציור פני הרבי' - אוצר-מנהגי-חב"ד עמ' קכד, עיי"ש, וש"נ.

117. מובא באוצר-מנהגי-חב"ד עמ' קכו.

118. בקונטרס 'לימוד החסידות' עמ' 11 נאמר: "על-פי הנהגות הקבלה, הנה אחר התקיעות צריך הבעל תוקע לילך למקומו, לשבת ולשאת פניו אל העם, והם יסתכלו בו", אך הרבי הדגיש שאי"ז ממנהגי חב"ד דווקא (אף שרבותינו נשיאנו נהגו בזה - מענה כ"ק אדמו"ר להרה"ר ר' דוד ע"ה קרץ מעפולה, ועד"ז ב'המלך במסיבו' ח"א עמ' קיג, 'אוצר' עמ' קכו).

119. כך הסיק ב'לוח השמטות ותיקונים' לסידור אדמו"ר הזקן עם ציונים והערות' (לונדון תשס"ה, עמ' עב).

120. מובא ב'אוצר' בעמ' קכו.

121. יש האומרים בלחש את המילים "הנני... ממעש", ונא... אהבו, ויהי"ר... עד גמירא, וכן פסוקי 'ידעתי' (ראה לשון המטה-אפרים תקצ"ט סל"ח), וצ"ב מנהגו בזה.

122. כולל במרצפות המצויות באה"ק כיום, אבל לא ברצפת קרשים, או כשיש על הרצפה כיסוי פלסטי או שטיח.

123. לעניין כיסוי הפנים - כסף-משנה הל' ע"ז פ"ו ה"ו.

למעשה, אין נוהגים כלל בריקוקה אחרי התיבות 'להבל ולריק' ב'עלינו' שבתפילה זו, וכן ביו"ק, אף שהטעם ש"אין רוצים ליהנות מרוק זה" (היום-יום, ט טבת) קיים גם באמירה זו, וכדמוכח במקור, 'רשימות' חוברת קפג עמ' 10. מסתמא מפני שהוא באמצע שמו"ע, ע' בשו"ע אדה"ז סי' צז ס"ב.

124. וכן בריצפה המצופה כל חומר אחר מלבד אבנים (ראה שו"ע או"ח סו"ס קלא). ספר המנהגים - מנהגי ר"ה.

125. שו"ת מנחת-אלעזר ח"ד סי' לו. (ובלוח כולל-חב"ד כ' משמיעין לציבור קודם תפילת-לחש, שמי שעומד באמצע הברכה יפסיק מתפילתו כדי לשמוע התקיעות).

126. אוצר-מנהגי-חב"ד עמ' קלד.

127. שו"ע אדה"ז סי' תקצ"ב ס"ו.

128. לוח כולל-חב"ד.

129. אוצר-מנהגי-חב"ד עמ' קלא.

ידוע הפתגם, שה'עולם' נוהגים להרעיש ב'ונתנה תוקף' באמירת 'ותשובה תפילה וצדקה, מעביהם...', ואילו בבתי-כנסת חב"ד מרעישים ב'ואתה הוא מלך...'.
23

ואז אומר הקהל בקול רם "ואתה... וקיים" והחזן חוזר זאת בקול רם, הקהל אומר "אין קצבה" עד גמירא, והחזן מסיים זאת בקול ומתחיל "כתר".

הש"ץ והקהל¹³⁰ כורעים ב'עלינו', גם היום. רגילים שהנשים אינן כורעות ומשתחוות¹³¹.

מנהג כ"ק אדמו"ר: לנפילת כורעים אינו נופל על היר, אלא נוגע בראש בקרקע, אצבעות הידיים כפוצות והבוהן אינה כפופה לתוכן¹³².

אסור לש"ץ לעקור ממקומו בעת התפילה, ולכן יעמוד קצת רחוק מן התיבה כדי שיוכל לכווץ ולהשתחוות, והעומדים לידו עוזרים לו לקום¹³³.

פסוקי "אתה הראת" אומר הקהל (בלבד) בשעה שהש"ץ מסיים "הוא אלוקינו אין עוד", ולכן על הש"ץ להאריך מעט בזה כדי שהציבור יספיק לומר את כל הפסוקים [וכיוון ש'עלינו' הוא חלק מהתפילה, על הש"ץ לאומרו כולו בקול], ולא למהר ולהתחיל מיד "אוחילה לא-ל".

נשיאת כפיים¹³⁴ בראש-השנה - כבכל יום-טוב - ואין אומרים "ותערב".

אחרי התפילה ואמירת תהילים תוקעים שלושים קולות כדי לערבב את השטן¹³⁵. ותקיעות אלה אינן

130. כן הוא מנהגו וכן הוא במנהגי מהר"ל [הוצאת 'מכון ירושלים', תשמ"ט, עמ' רצו]. ולכאורה מתאים למבואר בחסידות שבראש-השנה הביטול הוא מוחלט (ולהעיר ממגן-אברהם וא"ר ס"ס קלא, מטה-אפרים ס"ת תקצ"ב ב"ס").

131. אולי משום צניעות (וראה שו"ת תשובות והנהגות ח"ב ס"ס ער).

132. שם עמ' קלב, ושו"נ.

133. מטה-אפרים ס"ת תקצ"ב ב"ס א.

134. משו"ע אדה"ז ס"י קכח ס"ח מוכח, שגם המתפלל במניין שאין מנגנים, אומר 'רבש"ע', עיי"ש.

מדינא, גם יקש"ץ עונה אמן, הן על ברכת כהנים עצמה והן על הברכה אקב"ו (כיוון שמקריא מתוך הספר - שו"ע אדה"ז ס"י קכח ס"ל-לא, והיו שנהגו כן כמצוין בפסקי תשובות שם הערה 227, וכן פסק הרה"ג ר' יצחק הכהן הענדל ז"ל, אב"ד מונטריאול, בשנתו האחרונה - מפי הרב י"מ גוראריה, משפיע דשיבות תורת'ת שם), מאידך הרה"ג ר' אשר לעמיל שלי הכהן, רב קהילת חב"ד ביתר, מוסר שזה עשרות בשנים שהוא נושא כפיו בכל יום ומעולם לא ענה הש"ץ אמן, וכן מסרו רבים מאה"ק. ולהעיר שלפוסקים הספרדים אין עונים זאת כלל (ע' כף החיים שם ס"ק קיב). אור לציון ח"ב דיני נ"כ ס"א), ויל"ע בלשון 'רשאי' הנוכרת במשנה ועד הפוסקים בעניין זה, אם הכוונה רק להתיר ענייתה באמצע שמו"ע או שמא גם לומר שאין ענייה זו חובה.

לפרטי מנהגי נשיאת כפיים, ראה בגיליון 'התקשרות' הנדפס בסמיכות לחג השבועות.

135. שלא יקטרג אחר התפילה, שהולכים ואוכלים ושותים ושמים, לומר שאין יראים מאימת הדין - לבוש ס' תקצ"ו ס"א, מחזור השלם (אם כי אדה"ז שם הביא טעם אחר, שמא מקצת הציבור לא שמעו כל התקיעות כראוי). ה'שרים-תרועה' דתקיעות אלו תוקעים בנשימה אחת, כמו בתקיעות דמיושב (כך תקעו באטוואצק אצל כ"ק אדמו"ר מהור"צ צ"נ ע' וכן אצל הרבי, שבח-המועדים עמ' 30 בשם התוקע דמעומד אצל הרבי הרה"ח רי"מ טננבוים).

לעיקובא, שהרי כבר יצאו ידי חובתם.

"מותר לומר לקטן שיתקע כדי שיתלמד, בין שהגיע לחינוך בין שלא הגיע לחינוך, ומותר לו לתקוע כל היום... לפי שמצווה על הגדולים ללמד את הקטנים ולחנכם במצוות"¹³⁶.

התוקע בעבור נשים - לא יברך להן, אלא יברכו הן לעצמן¹³⁷.

במשך ראש-השנה, משתדלים (על-פי הוראת כ"ק אדמו"ר) לזכות רבים מאחינו בני-ישראל בשמיעת קול שופר, דהיינו לברך ולתקוע להם סדר התקיעות דמיושב כהלכתו, ובמיוחד חיילים ושוטרים, והנמצאים במושבי-זקנים, בתי-רפואה ובתי-הסוהר. כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע היה לומד כל שיעוריו הקבועים (גם בנגלה) גם בראש-השנה ויום-הכיפורים וכו'¹³⁸.

קידוש: "תקעו... לאלוקי יעקב", סברי מרנן, ברכת הגפן (בלבד).

סעודת היום. השוכח 'יעלה ויבוא' בברכת-המזון ביום בראש-השנה, אם נזכר קודם שהתחיל תיבת 'ברוך' של 'הטוב והמיטיב', יאמר את הברכה המיוחדת כנוסח שבסידור. ואם נזכר אחר שאמר תיבה זו, אינו חוזר¹³⁹.

נוהגים שלא לישן בראש-השנה ביום, והיושב בטל הרי זה כישן¹⁴⁰.

אסור להכין¹⁴¹ מהיום למחר¹⁴².

מנחה. וידבר, ואשרי, ובא לציון, חצי קדיש. שמו"ע וחזרתה. אבינו מלכנו. קדיש תתקבל. לדוד אורי. עלינו. קדיש יתום.

תשליו: "אחר מנחה יום א' דר"ה קודם שקיעת החמה¹⁴³, טוב לילך מחוץ לעיר אל באר המים

136. לשון שו"ע אדה"ז סוף סימן תקצ"ו.

137. שו"ע אדה"ז ס' תקפ"ט ס"ב.

138. 'רשימות' חוברת יד עמ' 28. כן צריך ללמוד היום גם חלק מהפסוקים בפרק של כאו"א בתהילים עם רש"י, כמנהגנו בכל ר"ח. ואף שנמנעים לזכור ר"ח בראש-השנה, כנפסק בשו"ע אדמו"ר ס' תקצ"א ס"ו, הרי אין לימוד זה דבר השווה לכל נפש כמו אמירת ברכי-נפשי וכיו"ב, שהרי כל אחד לומד פסוק אחר מחבירו.

139. סידור אדה"ז.

140. שו"ע אדה"ז ס' תקפ"ג ס"ח. לוח כולל-חב"ד (ולא הביא שם את המקלין שבשו"ע לישן אחר חצות היום, וראה בלוח דבר בעתו).

141. הנחלב והנוולד היום אסור עד מוצאי החג - שו"ע אדה"ז ס' תר ס"ב.

142. למחר: גם כשהל בחול, ובכל יו"ט, אסור להכין ליו"ט שני - שו"ע אדמו"ר ס' תצה וס' תקי"ג. לשהב: שם ס' תקנ"ז סעיף כג.

143. במט"א (תקצ"ח ס"ס ד) כ' שבדיעבד נוהגים לילך גם אם כבר שקעה החמה עד הלילה.

יום רביעי

יום ב' דראש-השנה

טבילה במקווה. אין טועמים קודם התקיעות. התוקע ילמד את המאמר (כנ"ל אתמול).

תפילת שחרית:

בחזרת הש"ץ בשחרית, אחרי פיוט "אתה הוא אלוקינו... וקדוש", סוגרים הארון, ואומרים "תעיר ותריע", "מלך ממלט מרעה", "מלך זכור... נורא וקדוש". "שמו מפארים... שומרי... שפרו... שבטי... שבותנו... שבח מגדול... כל יושבי... קדוש". "אדר והוד (כל החרוזים בסדר הא"ב)... הללוהו בתקע שופר, כל יושבי תבל... קדוש". "אדון אם מעשים... הן לא יאמינו... קדוש" וממשיכים "ובכן ויהי בישראל מלך", מלך עליון¹⁵².

אבינו מלכנו, קדיש תקבל. שיר-של-יום רביעי, לדוד ה' אורי, קדיש יתום.

הוצאת ספר-תורה כדאמול. קריאת התורה.

אדמו"רי חב"ד נהגו להזכיר נשמות בלחש ביום ב' דר"ה¹⁵³, אחר קריאת-התורה לפני התקיעות¹⁵⁴.

סדר התקיעות וסיום התפילה - כדאמול.

טוב שהתוקע ילבש היום בגד¹⁵⁵ חדש ובברכת 'שהחינו' יכוון גם עליו, אך גם אם אין לו - בכל זאת יברך 'שהחינו'¹⁵⁶.

תפילת מוסף, תהלים, קידוש, מנחה.

סיום החג: לשון כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: "ואני בהצעת, אשר גם כל אחד ואחד ניהוג כן, לחבר שעות דראש-השנה והתחלת מוצאי ראש-השנה בלימוד החסידות, ובשביל אשר סללו לנו נשיאנו - יומשך גם לנו בכל עניינינו אור החסידות עד למטה מטה¹⁵⁶".

כ"ק אדמו"ר בעצמו (החל משנת תשי"ב) נטל ידיו לסעודה הוא והקהל בכל ר"ה לעת ערב, במשך ההתוועדות הורה לגנן ניגונים מכל הנשיאים, ואמר מאמר דא"ח נוסף לשיחות וכו', ובו הזכיר מדברי כל הנשיאים (והחל משנת תשד"מ גם מדברי האריז"ל)¹⁵⁷.

או מעין¹⁴⁴, ואומרים 'סדר תשליך', ואחר כך מנערים שולי הטלית קטן⁴. מי שלא הלך לתשליך בראש-השנה, יכול ללכת ב"י"ג מידות¹⁴⁵ (ח' תשרי¹⁴⁶).

ליל רביעי

ב' בתשרי, ב' דראש-השנה

תפילת ערבית: לפני ערבית - אמירת תהלים.

זמן הדלקת נרות הערב - רק בלילה, לאחר צאת הכוכבים¹⁴⁷, מאש הדלוקה לפני ראש-השנה. גם היום מדליקים לפני הברכה¹⁴⁸, ומברכים: "להדליק נר של יום הזיכרון", ו'שהחינו'.

בעת הדלקת הנרות נוהגים להניח לפני המברכת פרי חדש ובעת ברכת 'שהחינו' מסתכלת בו, ותדליק את הנרות סמוך לקידוש ממש¹⁴⁹.

אם היא לובשת לראשונה בגד חדש, אינה צריכה פרי חדש ואז יכולה להפסיק בין הדלקת הנרות לבין הקידוש. ואם אין לה פרי או בגד חדשים - בכל זאת תברך 'שהחינו'⁵.

קידוש - נוהגים להניח פרי חדש לפני המקדש, ובעת ברכת 'שהחינו' מסתכל בפרי חדש, או ששובש בגד חדש, ואם אין לו - מכל-מקום יברך 'שהחינו'⁵.

את הפרי החדש אוכלים קודם נטילת ידיים לסעודה⁴. בלויבאוויטש נהגו, וכן הקפידו רבותינו נשיאנו, לאכול כזית ולברך ברכה אחרונה (רק על הפרי ולא על היין)¹⁵⁰.

דברים הנאכלים לסימן טוב, הם רק בלילה הראשון¹⁵¹.

144. "כי מים מורים על חסדים וגם דגים רומזים לעינא פקחא" - סידור אדמו"ר הזקן.

באם אומרים תשליך סמוך לנהר שיש בו דגים, מדיקים שיוכלו לראות את הדגים במים, כפי שנהג הרבי הקודם (שערי הל' ומנהג ח"ה סי' ע).

כשאין באר וכדומה, עדיף לדחות אמירת תשליך ל"ג מדות, כדלהלן. אולם אם לא ראה שגינעו לבאר וכד' בעש"ת, או כשחייבים להיות בראש-השנה בתשליך ללא באר - ראה בכפר חב"ד גיליון 536 עמ' 14 הוראת הרבי להרה"ח ר' יעקב-יהודה הכט ע"ה שבליט ברירה די אפילו בברו פתוח.

145. 'המלך במסיבו' ח"ב עמ' כ.

146. באוצר' עמ' קמה הביא שהתאריך הוא ח' תשרי. ורק כשהקביעות דיו"כ היא ביום ב' מקדימים הנוהגים לומר סליחות בעש"ת פיוט זה ליום ה' שלפניו, ולכן ברשימות ד' עמ' 14 הע' 2 מדובר על ח' תשרי.

147. משנה-ברורה סי' תקי"ד ס"ק לה.

148. משמעות שו"ע אדה"י סי' רסג ס"ח, דלא כמטה-אפרים תרכ"ה ס"ג,

ראה 'קיצור דיני נש'ק' פרק ו' הערה 2.

149. מטה-אפרים סי' תקצ"ט ס"ט.

150. ספר-השיחות תש"ה עמ' 4, ועוד.

151. אוצר-מנהגי-חב"ד עמ' פב.

152. אוצר-מנהגי-חב"ד עמ' צח. וראה לעיל הערה 91.

153. אולם אין זו הוראה לרבים, אלא כל אחד יחליט בעצמו כיצד להתנהג בזה - תורת-מנחם תשמ"ג ח"א עמ' 56. וכיוון שאומרים זאת בלחש, לא נהגו אלה שיש להם אב ואם לצאת מביהמ"ד של הרבי.

154. שבח-המועדים (תשי"ג) ס"ע 23.

155. ולא פרי - ע"פ שו"ע אדה"י סו"ס תר, ו'באר סדר ברכת הנהיג' ח"ב עמ' 370.

156. ספר-המנהגים עמ' 57, מאג"ק כרך ד עמ' תצח.

157. ראה 'אוצר' עמ' קמז-קנג.

יום חמישי

ג' בתשרי - צום גדליה

מוצאי יום-טוב

תפילת ערבית: המלך הקדוש, אתה חוננתנו, המלך המשפט. כבכל מוצאי יום-טוב - אין אומרים 'ויהי נועם, 'ואתה קדוש'.

הבדלה: מתחילים ב"הנה א-ל ישועתי"¹⁵⁸. אין מברכים על הנר והבשמים.

במוצאי ראש-השנה היו אומרים "א גוט יאָהר" [=שנה טובה] - המשכה חדשה¹⁵⁹.

ישנו מאמר של אדמו"ר הזקן: "להבין עניין אכילת הדבש עם המוציא בראש-השנה עד אחר הושענא-רבה"¹⁶⁰, והעיר על זה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: "צריך עיון אם הכוונה רק לסעודות שבת ויום טוב.. וסעודות ערב יום-הכיפורים ומוצאי יום-הכיפורים, או גם בימי השבוע"¹⁶¹.

בעניין סיוע לצורכי החגים - אע"פ שנתנו כבר לכבוד ר"ה, יש לבדוק שוב לאחריו, שמה כעת (לאחר שנתעלה ב"ה) עומד יהודי - בדרגתו עתה - במצב של "אין נכון לו", ולהשלים את כל החסר לו לצורכי החגים בימים הבאים¹⁶².

קריאת-שמע שעל המיטה. לכאורה צריך לומר תחנון, גם לפני חצות¹⁶³.

צום גדליה

תחילת הצום - בעלות השחר¹⁶⁴.

בעשרת-ימי-תשובה אין אומרים סליחות, מלבד בצום גדליה שהוא תענית ציבור⁴.

בתפילת שחרית אומר הש"ץ "עננו" בברכה בפני עצמה בין ברכת "גואל ישראל" ל"רפאנו", גם אם התפללו רק שלושה מתענים¹⁶⁵. אם אין כנ"ל - אומר

הש"ץ "עננו" בתוך ברכת "שומע תפילה"⁵.

ש"ץ ששכח "עננו": נזכר לפני חתימת "רפאנו" - חוזר ל"עננו", ואחר-כך אומר שוב "רפאנו". נזכר אחר-כך - אומרה בשומע תפילה וחזרת העונה בעת צרה ושומע תפילה. נזכר אחר-כך - אומרה ברכה בפני עצמה אחרי "שים שלום"¹⁶⁶.

מי שאינו מתענה אינו נעשה ש"ץ, ואם נעשה ש"ץ אומר "עננו" רק בברכת "שומע תפילה"⁵.

תחנון. אחרי נפילת-אפיים - אמירת סליחות. בקביעות שנה זו, שצום גדליה חל ביום חמישי, מתחילים בסליחות הנאמרות בימי שני וחמישי - "והוא רחום", עד "שומר ישראל" ולא עד בכלל, ואז מתחילים "דרשו ה' בהמצאו"¹⁶⁷. מדלגים 'אשמנו'¹⁶⁸ ו"ויאמר דוד אל גד". בפיוט 'הורית' נהג הרבי לחזור את כל ה'פזמון' בין כל בית ובית, וכמובן - בסיום הפיוט.

לאחר סיום הסליחות אומרים: 'שומר ישראל', 'מתרצה ברחמים', 'אבינו מלכנו' הארוך (ואומרים בו 'חדש עלינו' 'כתבנו', כבכל עשרת ימי תשובה), 'ואנחנו לא נדע', וחצי קדיש¹⁶⁹.

בכל עשרת-ימי-תשובה אומרים 'אבינו מלכנו' הארוך בשחרית ובמנחה אחר נפילת-אפיים, קודם "ואנחנו לא נדע", במקום 'אבינו מלכנו' הקצר¹⁷⁰.

בהוצאת ספר-תורה בעשרת-ימי-תשובה, אין אומרים שום תוספת על הנאמר בכל השנה, דלא כמנהג העולם¹⁷¹.

מוציאים ספר-תורה וקוראים "ויחל משה" לשלושה קרואים, גם אם יש רק שלושה מתענים¹⁷².

- ראה המבואר ב'התקשרות', גיליון לג עמ' 18.

ש"ץ ששכח "עננו": נזכר לפני השם של חתימת רפאנו - חוזר ל"עננו", ואח"כ אומר שוב "רפאנו". נזכר אח"כ - אומרה בש"ת וחזרת העונה בעת צרה ושומע תפילה. נזכר אח"כ - אומרה ברכה בפני אחרי "שים שלום" (לוח כולל חב"ד, וראה סי' תקס"ה ס"א-ב ובאחרונים).

166. שולחן-ערוך אדמו"ר הזקן סי' קיט ס"ה.
167. למרות שמהרשימה שבספר-המנהגים משמע שיש להתחיל "כי על חמין", הרי למעשה כשהתפלל לפני התיבה הרה"ח ר' שניאור-זלמן הלוי דוכמן ע"ה במניין של הרבי התחיל כנ"ל. ואף מצד העניין אין מקום להתחיל בתיבת "כי" שהיא נתינת-טעם על מה שנאמר תחילה.
168. יש לברר אם מדלגים גם את "אשמנו מכל עם... תעניו ואבדנו" הנאמר במקביל ל"אשמנו".
169. ספר-המנהגים עמ' 52.

170. 'משנה אחרונה' של הרבי שאמירת א"מ תלויה באמירת תחנון, 'אוצר' עמ' קסו ס"ל, 'התקשרות' גיליון שכט עמ' 19 וגיליון שלא עמ' 18 (וראה משנה ראשונה שם עמ' קס ס"ט). 'דרכי חסד - מנהגי ח"ק חב"ד', ברוקלין תשל"ה - עמ' קסב, עיי' שו"ש.
171. 'אוצר' עמ' קס.
172. ספר-המנהגים עמ' 45.

158. כדעת הפרמ"ג במשפ"ז ר"ס תצ"א ע"פ דיוק לשון הלבוש, וכ"מ במנהגי מהר"ל (הוצאת מכון ירושלים עמ' רכד), שעוסק גם בפרטי הבדלה במוצאי יו"ט ואינו מסייג את אמירת הפסוקים רק למוצ"ש (ולא כמנהג העולם המובא במט"א תנ"א ס"י, שמתחילים בברכת הגפן).
159. 'אוצר' עמ' קנה, מסה"ש תש"ז ס"ע 61.

160. מאה-שערים לגא.
161. לקוטי-שיחות ח"ד עמ' 372. וראה קובץ 'לכבודו של מלך' (תות"ל קריית-גת, תשנ"ה) ח"ב עמ' 194.

162. שיחת יום ב' דר"ה תש"מ סי"ג (בלתי מוגה).
163. ראה תורת-מנחם תשמ"ג ח"ג עמ' 1414, שבדבר מוצאי יו"ט קודם חצות "אין מקום לשאלה זו, מכיוון שגם ב'איסור-חג' א"א תחנון, וא"כ הפעם כנראה צ"ל תחנון, כבמוצאי כל יום שא"א תחנון, להוציא מוצאי פסח שני (ודלא ככה"ח קלא"ד), עיי"ש (הערת הרה"ח ר' יוסף-יצחק שי' אופק).

164. סידור אדה"ז לפני ספה"ע.
165. ספר-המנהגים עמ' 45, עיי"ש, ו"ז שאכלו פחות מכשיעור" אינו מעכב

תפילת מנחה: מוציאים ספר-תורה וקוראים "ויחל" ככתפילת שחרית, והשלישי הוא המפטיר. אין אומרים חצי קדיש אחר קריאת התורה. מגביהים וגוללים את ספר התורה.

הפטרה: "דרשו ה' בהמצאו" (ישעיה נה, ו - נו, ח). לאחר אמירת ההפטרה מברכים שלוש ברכות, עד "מגן דוד". יהללו, חצי קדיש, שמונה-עשרה, ואומרים עננו בברכת "שומע תפילה", והש"ץ ככתפילת שחרית. אחרי חזרת הש"ץ - תחנון, אבינו מלכנו הארוך, קדיש תתקבל, לדוד ה' אורי, עלינו, קדיש יתום, אל תירא, אך צדיקים.

כ"ק אדמו"ר הנהיג מחדש את המנהג שנהגו בעבר בקהילות ישראל, על-פי המשנה, לומר דברי כיבושין ביום התענית לאחר תפילת מנחה דתענית-ציבור¹⁷⁷.

מי שאינו מתענה לא יקראוהו לתורה. ואם קראוהו לתורה וצר לו להודיע שאינו מתענה מפני חילול השם - יעלה¹⁷³.

את הפסוקים "שוב מחרון אפך", "ה' ה' אל רחום", "וסלחת לעווננו" - אומר הציבור בקול רם ואחרים אומרים הקורא בתורה. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, כשעלה לתורה, התחיל לאומרם עם הציבור, וסיימם עם הבעל-קורא¹⁷⁴.

על-פי דברי הרבי בצומות אחרים¹⁷⁵, יש מקום לקרוא פרשת היום בנביאים: מלכים-ב, כה, כה-כו. ירמיה מא, א ואילך.

צדקה: בימי התעניות נוהגים לתת לצדקה לפני תפילת מנחה 'אגרא דתעניתא', ויש נותנים לפי עלות הסעודות שהיו אומרים לאכול היום. "מנהג ישראל להרבות בצדקה ביום התענית"¹⁷⁶.

173. משנה ברורה סי' תקס"ו סוף ס"ק כא.

174. כן העירונו הרב אריה לייב ע"ה קפלן (הדברים נדפסו ב'התקשרות' גיליון מ' ס"ע 18).

175. ספר-השיחות תשמ"ח ח"ב עמ' 547 הערה 63.

176. ראה ספר-השיחות תשמ"ט ח"ב עמ' 460, לקו"ש חלק כה עמ' 470.

177. ראה לקוטי-שיחות כרך כ עמ' 352, וש"ס.

אודות הקדמת מעריב במוצאי תעניות לפני צה"כ (וכמובן - ק"ש בזמנה מייד אח"כ), ראה מטה-אפרים תר"ב סכ"ט. וכמדומה שגם אצל הרבי לא איחרו זאת.

שנים דאשונות

התיעוד הנרחב ביותר על השנים שקדמו לנשיאות,
בליווי מסמכים ותמונות

704 עמודים בצבע מלא

להזמנות באתר: www.chabad4u.org.il
בחנוות הספרים קה"ת, ובחנויות הספרים המובחרות

הוצאת חב"ד
צנרת
אדמת
חב"ד
www.chabad4u.org.il

שניים מקרא ואחד תרגום

היום: ארי ית מן דאיתוהי הקא עמנא קאם יומא דין קדם יי אלהנא וית די ליתוהי הקא עמנא יומא דין:

שלישי טו כִּי־אַתֶּם יִדְעֹתֶם אֶת אֲשֶׁר־יִשְׁכְּנוּ בָאָרֶץ מִצֵּרִים וְאֶת אֲשֶׁר־עֲבַרְנוּ בְּקֶרֶב הַגּוֹיִם אֲשֶׁר עָבַרְתֶּם: כִּי־אַתֶּם יִדְעֹתֶם אֶת אֲשֶׁר־יִשְׁכְּנוּ בָאָרֶץ מִצֵּרִים וְאֶת אֲשֶׁר־עֲבַרְנוּ בְּקֶרֶב הַגּוֹיִם אֲשֶׁר עָבַרְתֶּם: ארי אתון ידעתון ית דיתכנא בארעא דמצרים וית די עברנא בגו עממיא די עברתון: ותרואו את־שקוציהם ואת גלליהם עין ואבן כסף וזהב אשר עמהם: ותרואו את־שקוציהם ואת גלליהם עין ואבן כסף וזהב אשר עמהם: וחזתון ית שקוציהון וית טעותהון אעא ואבנא כספא וזהבא די עמהון: פניש בכם איש או־אשה או משפחה או־שבת אשר לבבו פנה היום מעם יהוה אלהינו ללכת לעבד את־אלהי הגוים ההם פניש בכם שרש פרה ראש ולענה: פניש בכם איש או־אשה או משפחה או־שבת אשר לבבו פנה היום מעם יהוה אלהינו ללכת לעבד את־אלהי הגוים ההם פניש בכם שרש פרה ראש ולענה: דילמא אית בכון גבר או אתתא או ורעית או שבטא די לבה פני יומא דין מדחלתא דיי אלהנא למהן למפלח ית טעות עממיא האנון דילמא אית בכון גבר מהרהר חטאין או זדון: יהוה בשמעו את־דברי האלה הזאת והתברך בלבבו לאמר שלום יהוה־לי כי בשררות לבי אלך למען ספות הרה את־הצמאה: והוה בשמעו את־דברי האלה הזאת והתברך בלבבו לאמר שלום יהוה־לי כי בשררות לבי אלך למען ספות הרה את־הצמאה: ויהי במשמעה ית פתגמי מומתא דא ויחשב בלבה למימר שלמא יהי לי ארי בהרהור לבי אנא אזיל בדיל לאוספא לה (לה)

ט אתם נצבים היום בלכם לפני יהוה אלהיכם ראשיכם שבטיכם וקניכם ושטריכם כל איש ישראל: אתם נצבים היום בלכם לפני יהוה אלהיכם ראשיכם שבטיכם וקניכם ושטריכם כל איש ישראל: אתון קימין יומא דין פלכון קדם יי אלהכון רישיכון שבטיכון וקניכון וסריכון כל אנש ישראל: טפכם נשיכם וגרף אשר בקרב מחניד מחטב עציך עד שאב מימיו: טפכם נשיכם וגרף אשר בקרב מחניד מחטב עציך עד שאב מימיו: טפלכון נשיכון וגירף די בגו משריתיד מלקט אציף עד מלי מייד: י לעברך בבבית יהוה אלהיך ובאלתו אשר יהוה אלהיך פרת עמד היום: לעברך בבבית יהוה אלהיך ובאלתו אשר יהוה אלהיך פרת עמד היום: לאעלותך בקימא דיי אלהך ובמומתה די יי אלהך גזר עמד יומא דין:

שני יכ למען הקים־אתך היום ו לו לעם והוא יהיה־לך לאלהים כאשר דבר־לך וכאשר נשבע לאבתך לאברהם ליצחק וליעקב: למען הקים־אתך היום ו לו לעם והוא יהיה־לך לאלהים כאשר דבר־לך וכאשר נשבע לאבתך לאברהם ליצחק וליעקב: בדיל לאקמא יתך יומא דין קדמוהי לעמא והוא יהי לך לאלה כמא די מליל לך וכמא די קיים לאבכתך לאברהם ליצחק וליעקב: ו לא אתכם לבדכם אנכי פרת את־הבבית הזאת ואת־האלה הזאת: ו לא אתכם לבדכם אנכי פרת את־הבבית הזאת ואת־האלה הזאת: ולא עמכון פלחודיכון אנא גזר ית קימא דא וית מומתא דא: כי את־אשר ישנו פה עמנו עמד היום לפני יהוה אלהינו ואת אשר איננו פה עמנו היום: כי את־אשר ישנו פה עמנו עמד היום לפני יהוה אלהינו ואת אשר איננו פה עמנו

בַּה כָּל עֶסְבָּא כְּמַהֲפֻכְתָּא דְסָדָם וְעַמְרָה אֲדָמָה
 וְצִבּוּיִם דִּי הֶפֶךְ יִי בְּרָגְזָה וּבְחֻמָּתָה: כו וְאָמְרוּ
 כָּל־חַגְוִיִּים עַל־מָה עָשָׂה יְהוָה כָּכָה לָאָרֶץ
 הַזֹּאת מָה חָרִי הָאֵף הַגָּדוֹל הַזֶּה: וְאָמְרוּ
 כָּל־חַגְוִיִּים עַל־מָה עָשָׂה יְהוָה כָּכָה לָאָרֶץ הַזֹּאת
 מָה חָרִי הָאֵף הַגָּדוֹל הַזֶּה: וַיִּימְרוּן כָּל עַמְמֵי־א
 עַל מָה עָבַד יִי בְּדִין לָאֲרַעָא הָדָא מָא תְּקוּף רָגְזָא
 רַבָּא הַדִּין: כז וְאָמְרוּ עַל אֲשֶׁר עֲזָבוּ אֶת־בְּרִית
 יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתָם אֲשֶׁר בְּרַת עַמֻּם בְּהוֹצִיאֹ
 אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: וְאָמְרוּ עַל אֲשֶׁר עֲזָבוּ
 אֶת־בְּרִית יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתָם אֲשֶׁר בְּרַת עַמֻּם
 בְּהוֹצִיאֹ אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: וַיִּימְרוּן עַל
 דְּשִׁבְקוּ יֵת קִימָא דִּי אֱלֹהָא דְאַבְהֵתְהוֹן דִּי גִזֹּר
 עִמְהוֹן בְּאַפְקוּתָה יִתְהוֹן מֵאֲרַעָא דְּמִצְרַיִם:
 כח וַיִּלְכוּ וַיַּעֲבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲווּ לָהֶם
 אֱלֹהִים אֲשֶׁר לֹא־יִדְעוּם וְלֹא חֶלֶק לָהֶם: וַיִּלְכוּ
 וַיַּעֲבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲווּ לָהֶם אֱלֹהִים
 אֲשֶׁר לֹא־יִדְעוּם וְלֹא חֶלֶק לָהֶם: וְאָזְלוּ וּפְלָחוּ
 לְטַעֲנוֹת עַמְמֵי־א וּסְגִידוּ לַהוֹן דִּחְלָן דִּי לֹא יִדְעֻנּוּן
 וְלֹא אוֹטִיבָא לַהוֹן: כט וַיַּחֲרֹאֲף יְהוָה בְּאֶרֶץ
 הַהוּא לְהִבְיֹא עָלֶיהָ אֶת־כָּל־הַקְּלָלָה הַכְּתוּבָה
 בַּסֵּפֶר הַזֶּה: וַיַּחֲרֹאֲף יְהוָה בְּאֶרֶץ הַהוּא לְהִבְיֹא
 עָלֶיהָ אֶת־כָּל־הַקְּלָלָה הַכְּתוּבָה בַּסֵּפֶר הַזֶּה:
 וַתִּקַּף רָגְזָא דִּי בְּאֲרַעָא הַהִיא לֹא־תֵאָדָה עֲלֶיהָ יֵת
 כָּל לְוִטֵּי־א דְּכִתְיָבִין בַּסֵּפֶר הַדִּין: לו וַיִּתְּשֵׁם
 יְהוָה מֵעַל אֲדָמָתָם בָּאֵף וּבְחֻמָּה וּבְקֶצֶף גָּדוֹל
 וַיִּשְׁלַכְם אֶל־אֶרֶץ אַחֶרֶת כְּיוֹם הַזֶּה: וַיִּתְּשֵׁם
 יְהוָה מֵעַל אֲדָמָתָם בָּאֵף וּבְחֻמָּה וּבְקֶצֶף גָּדוֹל
 וַיִּשְׁלַכְם אֶל־אֶרֶץ אַחֶרֶת כְּיוֹם הַזֶּה: וַטְלִטְלוּנּוּן יִי
 מֵעַל אֲרַעְהוֹן בְּרָגְזָא וּבְחֻמָּה וּבְתִקּוּף רָגְזָא וְאֶגְלִנוּן
 לָאֲרַעָא אַחֲרֵי כִּיּוּמָא הַדִּין: לו הַנְּסִתְרַת לִיהוָה
 אֱלֹהֵינוּ וְהַנְּגַלַת לָנוּ וּלְבְנֵינוּ עַד־עוֹלָם לַעֲשׂוֹת
 אֶת־כָּל־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת: הַנְּסִתְרַת לִיהוָה
 אֱלֹהֵינוּ וְהַנְּגַלַת לָנוּ וּלְבְנֵינוּ עַד־עוֹלָם לַעֲשׂוֹת

חֻטְאֵי שְׁלוּתָא עַל זְדוּנוֹתָא: י לא־יֵאָבֶה יְהוָה
 סִלַּח לוֹ כִּי אֹז יַעֲשֶׂן אֶף־יְהוָה וְקִנְאָתוֹ בְּאִישׁ
 הַהוּא וּרְבִצָּה בּוֹ כָּל־הָאֱלֹהִים הַכְּתוּבָה בַּסֵּפֶר
 הַזֶּה וּמַחֲה יְהוָה אֶת־שְׁמוֹ מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם:
 לא־יֵאָבֶה יְהוָה סִלַּח לוֹ כִּי אֹז יַעֲשֶׂן אֶף־יְהוָה
 וְקִנְאָתוֹ בְּאִישׁ הַהוּא וּרְבִצָּה בּוֹ כָּל־הָאֱלֹהִים
 הַכְּתוּבָה בַּסֵּפֶר הַזֶּה וּמַחֲה יְהוָה אֶת־שְׁמוֹ מִתַּחַת
 הַשָּׁמַיִם: לא יִיבִי יִי לְמִשְׁבֵּק לֵה אַרְי כִּכֵּן יִתְקַף
 רָגְזָא דִּי וְחֻמָּתָה בְּגִבְרָא הַהוּא וַיִּדְבְּקוֹן בַּה כָּל
 לְוִטֵּי־א דְּכִתְיָבִין בַּסֵּפֶר הַדִּין וַיִּמְחֵי יִי יֵת שְׁמָה
 מִתַּחַת שְׁמֵי־א: כ והַבְּדִילוּ יְהוָה לְרַעָה מִכָּל
 שְׁבָטֵי יִשְׂרָאֵל כָּכָל אֱלֹתֵי הַבְּרִית הַכְּתוּבָה
 בַּסֵּפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה: וְהַבְּדִילוּ יְהוָה לְרַעָה מִכָּל
 שְׁבָטֵי יִשְׂרָאֵל כָּכָל אֱלֹתֵי הַבְּרִית הַכְּתוּבָה בַּסֵּפֶר
 הַתּוֹרָה הַזֶּה: וַיַּפְרֹשְׁנָה יִי לְבִישָׁא מִכָּל שְׁבָטֵי־א
 דִּישְׂרָאֵל כָּכָל לְוִטֵּי קִימָא דְּכִתְיָבִין בַּסֵּפֶר
 דְּאוֹרִיתָא הַדִּין: כא וְאָמְרוּ הַדּוֹר הָאֲחֵרוֹן בְּנֵיכֶם
 אֲשֶׁר יָקוּמוּ מֵאַחֲרֵיכֶם וְהִנְכִּירֵם אֲשֶׁר יָבֹא מֵאֶרֶץ
 רְחוֹקָה וְרָאוּ אֶת־מִכּוֹת הָאָרֶץ הַהוּא וְאָת־
 תַּחְלָאִיתָא אֲשֶׁר־חִלָּה יְהוָה בָּהּ: וְאָמְרוּ הַדּוֹר
 הָאֲחֵרוֹן בְּנֵיכֶם אֲשֶׁר יָקוּמוּ מֵאַחֲרֵיכֶם וְהִנְכִּירֵם
 אֲשֶׁר יָבֹא מֵאֶרֶץ רְחוֹקָה וְרָאוּ אֶת־מִכּוֹת הָאָרֶץ
 הַהוּא וְאָת־תַּחְלָאִיתָא אֲשֶׁר־חִלָּה יְהוָה בָּהּ: וַיִּימֶר
 דָּרָא בְּתַרְגָּה בְּנִיכּוֹן דִּי יָקוּמוּן מִבְּתְרִיכּוֹן וּבִר
 עַמְמִין דִּי־יִתִּי מֵאֲרַעָא רְחִיקָא וַיַּחֲזוּן יֵת מַחֲתָא
 דְּאֲרַעָא הַהִיא וַיֵּת מַרְעָהָא דִּי אֲמַרַע יִי בַּה:
 כג גִּפְרִית וּמִלַּח שְׂרָפָה כָּל־אֲרַעָהָ לֹא תִזְרַע
 וְלֹא תִצְמַח וְלֹא־יַעֲלֶה בָּה כָּל־עֵשֶׂב כְּמַהֲפֻכְתָּא
 סָדָם וְעַמְרָה אֲדָמָה כְּחִיב וְצִבּוּיִם קְרִי וְצִבּוּיִם אֲשֶׁר
 הֶפֶךְ יְהוָה בָּאֵפּוֹ וּבְחֻמָּתוֹ: גִּפְרִית וּמִלַּח שְׂרָפָה
 כָּל־אֲרַעָהָ לֹא תִזְרַע וְלֹא תִצְמַח וְלֹא־יַעֲלֶה בָּה
 כָּל־עֵשֶׂב כְּמַהֲפֻכְתָּא סָדָם וְעַמְרָה אֲדָמָה וְצִבּוּיִם
 אֲשֶׁר הֶפֶךְ יְהוָה בָּאֵפּוֹ וּבְחֻמָּתוֹ: גִּפְרִית וּמִלַּח
 יִקִּידֵת כָּל אֲרַעָהָ לֹא תִזְרַע וְלֹא תִצְמַח וְלֹא יִסַּק

את־כָּל־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת: דַּמְשַׁמֶּרֶן קָדָם יי
אַלֶּהֶנָּא וּדְמַגְלִין לָנָא וּלְבִנְנָא עַד עַלְמָא לְמַעַבְדַּת יַת
כָּל פְּתָגְמֵי אוֹרִיתָא הָדָא: ס

רביע' א וְהָיָה כִּי־יָבֹאוּ עֲלֶיךָ כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
הַבְּרָכָה וְהַקְלָלָה אֲשֶׁר נָתַתִּי לְפָנֶיךָ וְהַשְׁכַּתְּ
אֶל־לִבְּךָ בְּכָל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִדִּיחָךְ יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה: וְהָיָה כִּי־יָבֹאוּ עֲלֶיךָ כָּל־הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה הַבְּרָכָה וְהַקְלָלָה אֲשֶׁר נָתַתִּי לְפָנֶיךָ וְהַשְׁכַּתְּ
אֶל־לִבְּךָ בְּכָל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִדִּיחָךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
שָׁמָּה: וַיְהִי אַרְי יִיתּוֹן עֲלֶךָ כָּל פְּתָגְמֵי הָאֱלִין
בִּרְכָן וְלִטָּין דִּי יְהִיבִית קִדְמָךְ וַתַּתּוּב לְלִבְךָ בְּכָל
עֲמֻמָּיָא דִּי אַגְלָךְ יי אַלְהֶךָ לְמַמְזָן: ב וְשַׁבְתָּ
עַד־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְשִׁמְעַתָּ בְּקוֹלֹ כָּל אֲשֶׁר־אֲנֹכִי
מְצֻנֵּךְ הַיּוֹם אַתָּה וּבְנֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־
נַפְשְׁךָ: וְשַׁבְתָּ עַד־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְשִׁמְעַתָּ בְּקוֹלֹ
כָּל אֲשֶׁר־אֲנֹכִי מְצֻנֵּךְ הַיּוֹם אַתָּה וּבְנֶיךָ בְּכָל־
לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ: וַתַּתּוּב לְדַחֲלָתָא דִּי אַלְהֶךָ
וַתִּקְבַּל לְמִימְרָה כָּל דִּי אָנָּא מִפְקֶדְךָ יוֹמָא דִּין
אַתָּה וּבְנֶיךָ בְּכָל לִבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ: ג וְשָׁב יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ אֶת־שְׁבוּתֶךָ וְרַחֲמֶךָ וְשָׁב וּקְבָצֵךְ מִכָּל־
הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצֶךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה: וְשָׁב
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־שְׁבוּתֶךָ וְרַחֲמֶךָ וְשָׁב וּקְבָצֵךְ
מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצֶךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה:
וַיַּתּוּב יי אַלְהֶךָ יַת שְׁבִי גִלְתָּךְ וִירַחֲמֶךָ עֲלֶךָ
וַיַּתּוּב וַיִּכְנַשְׁנֶךָ מִכָּל עֲמֻמָּיָא דִּי יִבְדָּרְנֶךָ יי אַלְהֶךָ
לְמַמְזָן: ד אִם־יְהִיֶּה גִדְחָךְ בְּקִצָּה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם
וּקְבָצֵךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקְחָךְ: אִם־יְהִיֶּה
גִדְחָךְ בְּקִצָּה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם וּקְבָצֵךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
וּמִשָּׁם יִקְחָךְ: אִם יְהִי גִלְתָּךְ בְּסִיפֵי שְׁמַיָּא מִתַּמָּן
יִכְנַשְׁנֶךָ יי אַלְהֶךָ וּמִתַּמָּן יִקְרַבְנֶךָ: ה וְהִבִּיאֵךְ
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יִרְשׁוּ אֲבֹתֶיךָ
וִירִשְׁתָּהּ וְהִיטְבָּךְ וְהִרְבָּךְ מֵאֲבֹתֶיךָ: וְהִבִּיאֵךְ
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יִרְשׁוּ אֲבֹתֶיךָ
וִירִשְׁתָּהּ וְהִיטְבָּךְ וְהִרְבָּךְ מֵאֲבֹתֶיךָ: וַיַּעֲלֶנֶךָ יי

אַלְהֶךָ לָאֶרְעָא דִּירִיתָנוּ אֲבָהֶתְךָ וַתִּרְמָהּ וַיּוֹטֵב לָךְ
וַיַּסְגֵּנֶךָ מֵאֲבָהֶתְךָ: ו וְכָל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־לִבְּךָ
וְאֶת־לִבְּךָ וְרַעְךָ לְאַהֲבָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ לְמַעַן חַיֶּיךָ: וְכָל יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ אֶת־לִבְּךָ וְאֶת־לִבְּךָ וְרַעְךָ לְאַהֲבָה אֶת־
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ לְמַעַן חַיֶּיךָ:
וַיַּעֲדִי יי אַלְהֶךָ יַת טַפְשׁוֹת לִבְךָ וַיַּת טַפְשׁוֹת לִבָּא
דְּבְנֶיךָ לְמַרְחָם יַת יי אַלְהֶךָ בְּכָל לִבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ
בְּדִיל חַיֶּיךָ:

חמשי' ו וַתֵּן יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת כָּל־הָאֱלֹת הָאֵלֶּה
עַל־אֲבִיךָ וְעַל־שְׁנָאִיךָ אֲשֶׁר רָדְפוּךָ: וַתֵּן יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ אֶת כָּל־הָאֱלֹת הָאֵלֶּה עַל־אֲבִיךָ וְעַל־
שְׁנָאִיךָ אֲשֶׁר רָדְפוּךָ: וַיַּתֵּן יי אַלְהֶךָ יַת כָּל לִטְיָא
הָאֱלִין עַל בְּעָלֵי דְבְּכָךְ וְעַל סַנְאָךְ דִּי רָדְפוּךָ:
ז וְאַתָּה תָּשׁוּב וְשִׁמְעַתָּ בְּקוֹל יְהוָה וְעָשִׂיתָ
אֶת־כָּל־מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצֻנֵּךְ הַיּוֹם: וְאַתָּה
תָּשׁוּב וְשִׁמְעַתָּ בְּקוֹל יְהוָה וְעָשִׂיתָ אֶת־כָּל־מִצְוֹתָיו
אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצֻנֵּךְ הַיּוֹם: וְאַתָּה תַּתּוּב וְתִקְבַּל
בְּמִימְרָא דִּי וַתַּעַבְדַּת יַת כָּל פְּקוּדוֹתֵי דִּי אָנָּא
מִפְקֶדְךָ יוֹמָא דִּין: ט וְהוֹתִירְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדְךָ בְּפָרִי בְּטָנְךָ וּבִפְרִי בְהִמְתָּךְ
וּבִפְרִי אֲדָמָתְךָ לְטֹבָה כִּי וַיָּשׁוּב יְהוָה לַעֲשׂוֹשׁ
עֲלֶיךָ לְטוֹב כַּאֲשֶׁר־שָׁשׁ עַל־אֲבֹתֶיךָ: וְהוֹתִירְךָ
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדְךָ בְּפָרִי בְּטָנְךָ וּבִפְרִי
בְהִמְתָּךְ וּבִפְרִי אֲדָמָתְךָ לְטֹבָה כִּי וַיָּשׁוּב יְהוָה
לַעֲשׂוֹשׁ עֲלֶיךָ לְטוֹב כַּאֲשֶׁר־שָׁשׁ עַל־אֲבֹתֶיךָ:
וַיּוֹתִרְנֶךָ יי אַלְהֶךָ בְּכָל עוֹבְדֵי יָדְךָ בְּוֹלְדָא דְּמַעַד
וּבְוֹלְדָא דְּבַעֲיָרְךָ וּבִאֲבָא דְּאֶרְעָךְ לְטָבָא אַרְי יַתּוּב
יי לְמַחְדֵּי עֲלֶךָ לְטָב כַּמָּא דִּי חָדִי עַל אֲבָהֶתְךָ:
י כִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשָׁמֹר מִצְוֹתָיו
וְחֻקֹּתָיו תִּפְתּוּבָהּ בְּסִפְר הַתּוֹרָה הַזֹּה כִּי תָשׁוּב
אֶל־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ: כִּי
תִשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשָׁמֹר מִצְוֹתָיו וְחֻקֹּתָיו
תִּפְתּוּבָהּ בְּסִפְר הַתּוֹרָה הַזֹּה כִּי תָשׁוּב אֶל־יְהוָה

מִצֹּנֶה הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְלַבֵּת
בְּדַרְכָּיו וּלְשָׁמֵר מִצְוֹתָיו וְחֻקָּתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וְחַיֵּית
וְרֵבִית וּבְרָכָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר־אַתָּה
בְּאֶשְׁמָה לְרִשְׁתָּהּ: דִּי אָנָּה מִפְקָדֶךָ יוֹמָא דִּין
לְמַרְחֵם יָת יְיָ אֱלֹהֶךָ לְמַהֵךְ בְּאַרְחֵן דְּתַקְנָן
קְדָמוּהֵי וּלְמַטֵּר פְּקוּדוֹהֵי וְקִנְמוּהֵי וְדִינוּהֵי וְתִיחֵי
וְתִסְגִּי וּיְבָרְכֶנָּךְ יְיָ אֱלֹהֶךָ בְּאַרְעָא דִּי אַתָּה עָלַל
לְתַמְנָן לְמִירְתָּהּ: י' וְאַם־יִפְגַּה לְבָבְךָ וְלֹא תִשְׁמַע
וְנִדְחָתָ וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לְאֱלֹהִים אֲחֵרִים וְעַבַדְתָּם:
וְאַם־יִפְגַּה לְבָבְךָ וְלֹא תִשְׁמַע וְנִדְחָתָ וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ
לְאֱלֹהִים אֲחֵרִים וְעַבַדְתָּם: וְאַם יִפְגִּי לְפֶה וְלֹא
תִקְבַּל וְתִטְעִי וְתִסְגוּד לְטַעֲוֹת עַמִּמְיָא וְתִפְלַחֲנוּן:
י"ה הִגְדַּתִּי לָכֵס הַיּוֹם כִּי אֶבְד תֹּאבְדוֹן לֹא־
תֵּאָרִיכֵן יָמִים עַל־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אַתָּה עֹבֵר
אֶת־הַיַּרְדֵּן לְבֹא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: הִגְדַּתִּי לָכֵס
הַיּוֹם כִּי אֶבְד תֹּאבְדוֹן לֹא־תֵאָרִיכֵן יָמִים עַל־
הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אַתָּה עֹבֵר אֶת־הַיַּרְדֵּן לְבֹא שָׁמָּה
לְרִשְׁתָּהּ: תְּחִיתִי לְכוֹן יוֹמָא דִּין אֲרִי מִיבַד
תִּיבְדוֹן לֹא תוֹרְכוֹן יוֹמִין עַל אֲרַעָא דִּי אַתָּה עֹבֵר
יָת יִרְדָּנָא לְמַעַל לְתַמְנָן לְמִירְתָּהּ: י"ט הַעֲלִיתִי בְכֶם
הַיּוֹם אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ חַיִּים וְחַמּוֹת
נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַבְּרָכָה וְהַקְלָלָה וּבַחֲרַתְּ בַחַיִּים
לְמַעַן תַּחֲיָה אַתָּה וְזִרְעֶךָ: הַעֲלִיתִי בְכֶם הַיּוֹם
אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ חַיִּים וְחַמּוֹת נָתַתִּי
לְפָנֶיךָ הַבְּרָכָה וְהַקְלָלָה וּבַחֲרַתְּ בַחַיִּים לְמַעַן
תַּחֲיָה אַתָּה וְזִרְעֶךָ: אֲסַהֲדִית בְּכוֹן יוֹמָא דִּין יָת
שְׁמִיָּא וְיָת אֲרַעָא חַיִּי וּמוֹתָא יְהִיִּית גְּדָמָךְ בִּרְכוֹן
וּלְנוֹסִין וְתַתְּרַעִי בַחַיִּי בְּדִיל דְּתִיחֵי אַתָּה וּבְנֶיךָ:
כ' לְאַהֲבָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשָׁמֵעַ בְּקוֹל
וּלְדַבָּקָה־בּוֹ כִּי הוּא חַיִּיךָ וְאַרְךָ יָמֶיךָ לְשִׁבְתָּ
עַל־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לְאַבְרָהָם
לְאַבְרָהָם לִיצְחָק וְלַיַּעֲקֹב לֵאמֹר לְתֶת לְהֵם: לְאַהֲבָה
אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשָׁמֵעַ בְּקוֹל וּלְדַבָּקָה־בּוֹ כִּי הוּא
חַיִּיךָ וְאַרְךָ יָמֶיךָ לְשִׁבְתָּ עַל־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע

אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ: אֲרִי תִקְבַּל
בְּמִימְרָא דִּי אֱלֹהֶךָ לְמַטֵּר פְּקוּדוֹהֵי וְקִנְמוּהֵי
דְּכַתִּיבִין בְּסִפְרָא דְּאוּרִימָא דִּדִּין אֲרִי תְּתוּב קָדָם
יְיָ אֱלֹהֶךָ בְּכָל לְפֶה וּבְכָל נַפְשָׁךְ: ס י' בִּי הַמִּצְוָה
הַזֹּאת אֲשֶׁר אָנֹכִי מִצְוֶה הַיּוֹם לֹא־נִפְלְאת הוּא
מִמֶּךָ וְלֹא־רַחֲקָה הוּא: בִּי הַמִּצְוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר
אָנֹכִי מִצְוֶה הַיּוֹם לֹא־נִפְלְאת הוּא מִמֶּךָ וְלֹא־
רַחֲקָה הוּא: אֲרִי תִפְקֹדְתָא הָדָא דִּי אָנָּה מִפְקָדֶךָ
יוֹמָא דִּין לֹא מִפְרָשָׁא הִיא מִנָּךְ וְלֹא רַחֲקָא הִיא:
י"ב לֹא בְשָׁמַיִם הוּא לֵאמֹר מִי יַעֲלֶה־לָנוּ
הַשָּׁמַיִמָּה וְיִקְחָה לָנוּ וְיִשְׁמַעְנוּ אֹתָהּ וְנַעֲשֶׂנָּה:
לֹא בְשָׁמַיִם הוּא לֵאמֹר מִי יַעֲלֶה־לָנוּ הַשָּׁמַיִמָּה
וְיִקְחָה לָנוּ וְיִשְׁמַעְנוּ אֹתָהּ וְנַעֲשֶׂנָּה: לֹא בְשָׁמִיָּא
הִיא לְמִימַר מִן יִסַּק לָנָא לְשָׁמִיָּא וְיִסְבֶּה לָנָא
וְיִשְׁמַעְנָנָא יְתָה וְנַעֲבֹדְנָה: י"ג וְלֹא־מַעֲבֵר לִים
הוּא לֵאמֹר מִי יַעֲבֹר־לָנוּ אֶל־עֵבֶר הֵים וְיִקְחָה
לָנוּ וְיִשְׁמַעְנוּ אֹתָהּ וְנַעֲשֶׂנָּה: וְלֹא־מַעֲבֵר לִים
הוּא לֵאמֹר מִי יַעֲבֹר־לָנוּ אֶל־עֵבֶר הֵים וְיִקְחָה לָנוּ
וְיִשְׁמַעְנוּ אֹתָהּ וְנַעֲשֶׂנָּה: וְלֹא מַעֲבֵרָא לִימָא הִיא
לְמִימַר מִן יַעֲבֹר לָנָא לְעֵבֶרָא דִּימָא וְיִסְבֶּה לָנָא
וְיִשְׁמַעְנָנָא יְתָה וְנַעֲבֹדְנָה: י"ד כִּי־קָרוֹב אֵלֶיךָ
הַדָּבָר מְאֹד בְּפִיךָ וּבְלִבְבְּךָ לַעֲשׂוֹתוֹ: כִּי־קָרוֹב
אֵלֶיךָ הַדָּבָר מְאֹד בְּפִיךָ וּבְלִבְבְּךָ לַעֲשׂוֹתוֹ: אֲרִי
קָרִיב לָךְ פְּתִיגְמָא לְחָדָא בְּפוּמָךְ וּבְלִבְבְּךָ
לְמַעֲבֹדָה: ס

שְׁבִיעִי ט' רָאָה נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת־הַחַיִּים
וְאֶת־הַטּוֹב וְאֶת־הַחַמּוֹת וְאֶת־הָרָע: רָאָה נָתַתִּי
לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת־הַחַיִּים וְאֶת־הַטּוֹב וְאֶת־הַחַמּוֹת
וְאֶת־הָרָע: חֲזִי דִיהִיִּית גְּדָמָךְ יוֹמָא דִּין יָת חַיִּי
וְיָת טַבְתָּא וְיָת מוֹתָא וְיָת בִּישָׂא: ט' אֲשֶׁר אָנֹכִי
מִצְוֶה הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְלַבֵּת
בְּדַרְכָּיו וּלְשָׁמֵר מִצְוֹתָיו וְחֻקָּתָיו וּמִשְׁפָּטָיו
וְחַיֵּית וְרֵבִית וּבְרָכָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּאֶרֶץ
אֲשֶׁר־אַתָּה בְּאֶשְׁמָה לְרִשְׁתָּהּ: אֲשֶׁר אָנֹכִי

יהוה לאבתיך לאברהם ליצחק וליעקב לתת להם: למרחם ית יי אלהך לקבלא למימרה ולא תקרבא לדחלתה ארי הוא תייד ואורכות יומיך למתב על ארעא די קיים יי לאבתיך לאברהם ליצחק וליעקב למתן להון: פ פ פ מ' פסוקים, לבב"ו סימן.

הפטרה לפרשת נצבים (נצבים וילך כשהן מחוברות) בישיבה פרק סא"ס

סא שוש אשיש ביהוה תגל נפשי באלהי פי הלבישני בגדי־ישע מעיל צדקה יעטני כחתן יכתן פאר וכפלה תעדה כליה: א פי כארץ תוציא צמחה וכננה זרועיה תצמיח פן אדני יהוה יצמיח צדקה ותחלה נגד פל־הגוים: **סב** למען ציון לא אחשה ולמען ירושלים לא אשקוט עד־יצא כננה צדקה וישועתה בלפיד יבער: ב וראו גוים צדקך וכל־מלכים כבודך וקרא לך שם חדש אשר פי יהוה יקבנו: ג והיית עמרת תפארת ביד־יהוה וצניף מליכה בכפ־אלהיך: ד לא־יאמר לך עוד עזובה ולא־רצף לא־יאמר עוד שממה פי לך וקרא חפצי־כה ולא־רצף בעולה כ־חפץ יהוה בך וארצך תבעל: ה כ־יבעל בחור בתולה יבעלוד בנוד ומשוש חתן על־פלה ישיש עליך אלהיך: ו על־חומותיך ירושלים הפקדתי שמרים פל־היום וכל־הלילה תמיד לא יחשו המזכירים את־יהוה אל־דמי לכם: ז ואל־תתנו דמי לו עד־יכוֹנֵן ועד־ישים את־ירושלים תחלה בארץ: ח נשבע יהוה בימינו ובזרע עזו אם־אתנן את־דגלך עוד מאכל לא־יכוד ואם־ישתו בני־נכר תירושך אשר יגעת בו: ט פי מאספיו יאכלו והללו את־יהוה ומקבציו ישתהו בחצרות קדשי: י עברו עברו בשערים פנו דרך העם סלו סלו המסלה סקלו מאבן הרימו גם על־העמים: יא הנה יהוה השמיע אל־קצה הארץ אמרו לבת־ציון הנה ישעך בא הנה שברו אתו ופעלתו לפניו: יב וקראו להם עס־הקדש גאולי יהוה ולך יקרא דרושה עיר לא נעזבה: **סג** א מ־זה א בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה זה הדור בלבושו צעה כרב פחו אני מדבר בצדקה רב להושיע: ב מדוע אדם ללבושך ובגדיך בדרך בנת: ג פורה א דרכתי לבדי ומעמים אין־איש אתי ואדרכם באפי וארמסם בחמתי ויו נצחם על־בגדי וכל־מלבושי אנא־לתי: ד פי יום נקם בלבי וישנת גאולי באה: ה ואביט ואין עזר ואשתומם ואין סומך ותושע לי זרעי וחמתי היא סמכתי: ו ואבוס עמים באפי ואשפרם בחמתי ואוריד לארץ נצחם: ז חסדי יהוה א אפיר תחלת יהוה פעל כל אשר־גמלנו יהוה ורב־טוב לבית ישראל אשר־גמלם ברחמי וכרב חסדיו: ח ויאמר אד־עמי חמה בנים לא ישקרו ויהי להם למושיע: ט בכל־צרתם א לו צר ומלאך פניו הושיעם באהבתו ובחמלתו הוא גאלם וינצלם וינשאים פל־ימי עולם: